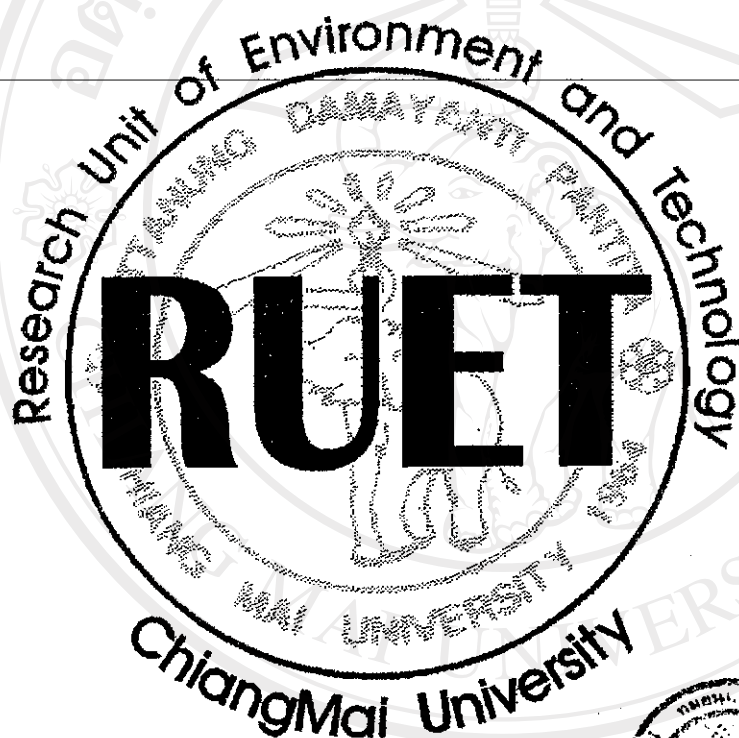

ลักษณะการประกอบอาชีพของผู้มีงานทำสูงอายุในสาขา

อุตสาหกรรมและหัตถกรรม

**OCCUPATIONAL CHARACTERISTICS OF THE AGING WORKERS
IN MANUFACTURING SECTOR**

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

อาจารย์ ดร. ชูเพ็ญศรี วงศ์พุทธา

หน่วยวิจัยสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี

ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คำนำ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาต่อเนื่องจากการสำรวจอาชีพแรงงานผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ โดยเน้นผู้ประกอบการในสาขาอุตสาหกรรม-หัตถกรรม ซึ่งเป็นวิชาชีพที่แสดงออกถึงศิลปะ-วัฒนธรรมของภาคเหนือถิ่นไทยล้านนา และเป็นงานฝีมือที่ต้องใช้ความสามารถและใช้เวลานาน และต้องอาศัยผู้มีความชำนาญ มีประสบการณ์ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานสูงอายุ แต่รายได้และผลตอบแทนน้อยไม่คุ้มค่ากับความยากลำบาก เยาวชนรุ่นหลังจึงให้ความสนใจน้อย หากไม่มีการอนุรักษ์ไว้ วิชาชีพเหล่านี้อาจสูญหายไปเป็นที่สุดได้

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกในงานวิจัยดำเนินไปด้วยดี ได้แก่ กลุ่มนักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ รุ่นปีการศึกษา 2538 ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มวิชาชีพต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย ผู้ร่วมสนทนาในชุมชนต่าง ๆ และผู้ให้ข้อมูล คุณบุญประกอบ ปัญจรงค์ คุณปริยาพร เสนากศ และคุณชัยยุทธ บุญแถม ผู้ช่วยวิจัย

นอกจากนี้งานวิจัยจะสำเร็จลุล่วงไม่ได้หากขาดการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะกรรมการทั้งสองสถาบันไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

ชูเพ็ญศรี วงศ์พุทธา

หัวหน้าโครงการวิจัย

หน่วยวิจัยสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี

ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ถึงหาคม 2542

บทคัดย่อ

ลักษณะการประกอบอาชีพของผู้มีงานทำสูงอายุในสาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

อาจารย์ ดร. ชูเพ็ญศรี วงศ์พุทธา

การประกอบอาชีพในสาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรมหรือเป็นช่างฝีมือของแรงงานสูงอายุ ได้เน้นการศึกษาเฉพาะกลุ่มอาชีพที่แสดงออกถึงศิลปะ-วัฒนธรรมของภาคเหนือท้องถิ่นล้านนา แบ่งออกเป็น 7 กลุ่มอาชีพคือ 1) กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง 2) กลุ่มเครื่องจักสาน 3) กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา 4) กลุ่มสิ่งประดิษฐ์จากกระดาษสา 5) กลุ่มแกะสลักลวดลายบนไม้และแกะสลักเครื่องเงิน 6) กลุ่มเล่นดนตรีและเพลงพื้นเมือง และ 7) กลุ่มทำเทียนพิธีแบบโบราณ

วิธีการศึกษาแบ่งเป็น 2 วิธี วิธีแรกเป็นรูปแบบการสนทนากลุ่มแยกตามกลุ่มอาชีพข้างต้น และวิธีหลังเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งผู้ร่วมสนทนาได้กรอกแบบสอบถามหลังจากได้อภิปรายกลุ่มจบแล้ว รวมผู้สนทนาทั้งหมด 71 ราย เป็นชาย 26 ราย และหญิง 45 ราย แบ่งการวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็น 3 กลุ่มประเภทงาน ได้แก่ 1) งานแกะสลักลวดลายบนวัตถุ 2) งานประดิษฐ์สิ่งของ และ 3) งานบริการเล่นดนตรีและเพลงพื้นบ้าน ผลการวิเคราะห์สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. รายได้ตอบแทนของช่างฝีมืออุตสาหกรรมและหัตถกรรมเฉลี่ยประมาณ 4,800 บาทต่อเดือน ซึ่งไม่เพียงพอต่อค่าครองชีพปัจจุบัน ส่วนใหญ่จึงมักประกอบอาชีพเกษตรกรรมด้วย
2. กลุ่มประเภทงานสร้างลวดลายบนวัตถุมักจะได้รับ การสืบทอด และถ่ายทอดให้กับลูกหลานและกลุ่มเครือญาติมากกว่าบุคคลอื่น ซึ่งตรงข้ามกับกลุ่มประดิษฐ์สิ่งของจะมีองค์กรพิเศษมีครูฝึกสอนและได้รับการสนับสนุนเรื่องการตลาด
3. ลักษณะการสืบทอดวิชาชีพของช่างฝีมือใช้เวลาในการเรียนรู้และฝึกฝนมากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอด จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ไม่มีความแตกต่างของคะแนนการสืบทอดวิชาชีพระหว่างกลุ่มประเภทงานแต่มีความแตกต่างของคะแนนการถ่ายทอดระหว่างกลุ่มคือ กลุ่มประเภทงานสร้างลวดลายฯ มีคะแนนการถ่ายทอดมากกว่ากลุ่มประดิษฐ์สิ่งของและกลุ่มเล่นดนตรีพื้นบ้าน ($9.8 > 3.8 > 2.0$ คะแนน ตามลำดับ)
4. ดัชนีความนิยมต่อวิชาชีพช่างฝีมือโดยรวมลดลงมีค่าไม่ถึง 1 (0.63 คะแนน) กลุ่มสร้างลวดลายฯ ให้ความนิยมต่องานช่างฝีมือแกะสลักเพิ่มขึ้นมากกว่างานทอผ้าพื้นเมือง ($1.8 > 1.4$) และกลุ่มประดิษฐ์สิ่งของให้ความนิยมต่อวิชาชีพของตนเองเพิ่มขึ้น 2 เท่า
5. ปัญหาของผู้ประกอบการวิชาชีพช่างฝีมือส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ในการผลิตผลงาน ไม่ได้รับการสนับสนุนเรื่องการตลาด

Abstract

Occupational Characteristics of the Aging Workers in Manufacturing Sector

Dr. Chupensri Wongbuddha

The study on occupational characteristics of the aging workers in manufacturing sector is emphasized on the seven occupational groups of the Northern Lan-na art and culture. They are categorized in 7 occupational groups : local cloth weaving, bamboo-weaving, clay pottery, saa-paper products inventory, wood carving and silver carving, local music and folk song and ritual candle sculpture.

Two research methodologies are conducted : conversation with separated occupational groups and data analysis from the questionnaires which were answered by 71 respondents (26 males and 45 females) after finishing their group discussions. Comparative analysis is done among 3 working groups such as the carving group, the products inventory group, and local music and folk song group. The research findings are as followed :

1. On average the skilled aging workers earn 4,800 Baht per month, which is inadequate for their present living cost, so agriculture is another source of their earnings.

2. The craftsmanship of the carving workers will only be inherited to their relatives, on the contrary the products inventory workeres always gets special training courses as well as marketing supports.

3. The characteristics of craftsmanship inheritance need more time for learning and practicing than teaching. The hypothetical test shows that there is no difference in the scores of crafmanship inheritance among different working groups. There is significant difference in the transferring scores of the carving group which is more than products inventory group and local music group. ($9.8 > 3.8 > 2.0$ respectively)

4. The preference index for overall craftsmanship is decreased to be less than 1 (0.63 point). The carving group gives higher preference to the carving than the local cloth weaving work ($1.8 > 1.4$) as well as the products inventory group gives double preference for its occupation.

5. The craftsmanship always faces the problems of material and equipment shortage as well as lacking of marketing supports.

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทคัดย่อ	ข
Abstract	ค
สารบัญตาราง	ณ
บทที่ 1 : บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
1.3 สมมติฐานการวิจัย	2
1.4 ขอบเขตกลุ่มตัวอย่าง	2
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย	3
1.6 นิยามคำศัพท์	4
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 : แนวการศึกษาวิธีการจัดสนทนากลุ่ม	6
2.1 การวางแผนการจัดกลุ่มสนทนา	6
2.2 วิธีการจัดกลุ่มสนทนา	7
2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล	9
2.4 สรุป	10
บทที่ 3 : ผลการสนทนากลุ่ม	12
3.1 ผลการสนทนากลุ่ม	12
3.2 เปรียบเทียบผลการสนทนาตามกลุ่มประเภทงาน	29
บทที่ 4 : วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม	34
4.2 อายุกับรายได้	37
4.3 ลักษณะการสืบทอดและถ่ายทอดวิชาชีพ	37
4.4 การให้ความสำคัญต่ออาชีพของตน	39
4.5 ปัญหาและแนวทางแก้ไข	40

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 5 : สรุป วิจัย และเสนอแนะ	49
5.1 ข้อสรุป	49
5.2 ข้อวิจารณ์	50
5.3 ข้อเสนอแนะ	52
บรรณานุกรม	55
ภาคผนวก	56
ภาคผนวก 1 : รายชื่อผู้ได้รับการถ่ายทอด ผู้เชี่ยวชาญ (ผู้สืบทอด) ตามกลุ่มวิชาชีพต่าง ๆ	57
ภาคผนวก 2 : ประเภทและความหมายของเทียนพิธีแบบโบราณ	69

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 แสดงค่าร้อยละและ (จำนวน) ของลักษณะต่าง ๆ ที่สนใจเปรียบเทียบตามประเภทงานที่ทำ	43
ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ย (จำนวน) อายุ และรายได้ต่อเดือนเปรียบเทียบตามประเภทงานที่ทำและจังหวัดที่อยู่	46
ตาราง 3 คะแนนเฉลี่ยของการสืบทอดและถ่ายทอดวิชาชีพแยกตามกลุ่มประเภทงาน	47
ตาราง 4 สัดส่วนการให้ความสำคัญต่อวิชาชีพของงานแยกตามกลุ่มประเภทงาน	47
ตาราง 5 ดัชนีความนิยมต่อวิชาชีพอุตสาหกรรมและหัตถกรรม	48
ตาราง 6 ดัชนีความนิยมต่อประเภทงาน	48

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

1. สถานการณ์เศรษฐกิจและสังคมไทยในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมาได้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีจะเห็นได้จากอัตราการขยายตัวของรายได้ต่อหัวของคนไทยเพิ่มขึ้นจาก 2,100 บาท ในปี 2504 เป็น 68,000 บาท ในปี 2538 ตามราคาประจำปี แต่เมื่อพิจารณาตามรายภาคพบว่า รายได้ต่อหัวของคนไทยในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลยังสูงกว่าภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศอยู่มาก โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีรายได้ต่อหัวต่ำสุดประมาณ 12 เท่า เป็นช่องว่างระหว่างรายได้และโอกาสที่ได้รับ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่และการพัฒนาประเทศในระยะยาว (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่แปด พ.ศ.2540-2544; 1)

2. ในช่วงเวลา 20 ปีที่ผ่านมา การพัฒนาประเทศได้เน้นการพัฒนาสาขาอาชีพทั้งอุตสาหกรรมหรืออุตสาหกรรมในครัวเรือนอันเป็นวิธีการหนึ่งที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับฐานะความเป็นอยู่ให้กระจายในส่วนภูมิภาค จากข้อมูลสำมะโนประชากรของภาคเหนือปี พ.ศ.2523 ปรากฏว่ามีแรงงานของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นผู้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่ร้อยละ 83 อยู่ในสาขาอาชีพเกษตรกรรมที่เหลืออีกร้อยละ 17 อยู่ในสาขาอาชีพอื่น ๆ ได้แก่ สาขาอุตสาหกรรม-หัตถกรรม และการพาณิชย์กรรม เป็นต้น โดยลักษณะภูมิประเทศและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นล้าหนา ประกอบด้วยศิลปะอารยธรรมวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมโดยเฉพาะที่เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมพัฒนาสาขาอาชีพฝีมือต่าง ๆ และจำเป็นจะต้องใช้ทักษะจากคนรุ่นเก่าซึ่งถือว่าผลงานจากแรงงานฝีมือมีคุณค่าสูงกว่าผลผลิตจากโรงงาน หรือเครื่องจักรอุตสาหกรรมทันสมัย วิชาชีพหรือฝีมือชำนาญของกลุ่มผู้สูงอายุในอาชีพต่าง ๆ เหล่านี้ยังไม่มีผู้ใดศึกษาว่ามีขั้นตอนการถ่ายทอดอนุรักษ์ไว้หรือไม่ หรือว่าสูญหายไปแล้วพร้อมกับการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องจักรเข้ามาแทนที่ อีกทั้งไม่ได้รับความสนใจจากคนรุ่นใหม่เนื่องจากเป็นอาชีพที่ต้องใช้ระยะเวลา และความชำนาญมากเป็นพิเศษเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ที่ได้รับแล้วไม่พอเพียงกับค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นในเศรษฐกิจปัจจุบันนี้

3. ชูเพ็ญศรี วงศ์พุทธา (2542) ได้สำรวจลักษณะอาชีพแรงงานของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ และศึกษาสภาพของแรงงานผู้สูงอายุ แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1) ผู้มีสถานภาพเป็นลูกจ้าง ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพในสาขาอุตสาหกรรม-หัตถกรรม ได้แก่ ช่างทอผ้า ช่างซ่อมสีฝ้าย ช่างแกะสลักไม้ ช่างทำเครื่องเงิน ช่างสลักลวดลายบน

ขันเงิน ช่างจักสานไม้ไผ่ ตะกร้าหัตถกรรม กระดาษสา ทำร่ม ช่างประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากยางพารา ฯลฯ

2) ผู้มีสถานภาพเป็นนายจ้าง ส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้ประกอบการในสาขาหัตถกรรมที่ผลิตอาหาร เช่น การทำขนมจีน การทำแหยม ฯลฯ และ

3) ผู้ประกอบการค้า เช่น โรงไม้ โรงสีข้าว ทำกิจการร้านอาหาร และค้าขายเบ็ดเตล็ด ฯลฯ จะมีสถานภาพผสมเป็นทั้งนายจ้าง ผู้จัดการ ลูกจ้าง และหรือเป็นเจ้าของผู้ประกอบการเอง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงสนใจศึกษาถึงลงไปถึงรายละเอียดเกี่ยวกับรายได้ทักษะในการฝึกฝนอาชีพของแรงงานสาขาอุตสาหกรรม-หัตถกรรม ซึ่งจัดว่าเป็นแรงงานฝีมือที่เป็นลักษณะเด่นแสดงออกถึงลักษณะคุณภาพ ศิลปะ และวัฒนธรรมของคนไทย ซึ่งสมควรจะต้องมีการอนุรักษ์ไว้ โดยการส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดฝีมือแรงงานเหล่านี้สู่อนุชนรุ่นหลังต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. ศึกษากลุ่มผู้มีอาชีพฝีมือด้านหัตถกรรม-อุตสาหกรรมอันเป็นวิชาชีพที่สมควรอนุรักษ์ของท้องถิ่นภาคเหนือล้านนา
2. ศึกษาความเป็นอยู่ รายได้ ภาระการเลี้ยงตัวเองและภาระการถ่ายทอดศิลปะฝีมือแก่ผู้อื่น
3. จัดทำภาพถ่ายโปสเตอร์เกี่ยวกับงานฝีมือประเภทเหล่านี้

1.3 สมมติฐานการวิจัย

1. ลักษณะการถ่ายทอดวิชาชีพช่างฝีมือ - หัตถกรรมของช่างปัจจุบันจะน้อยกว่าการสืบทอดมาจากช่างรุ่นก่อน
2. ความนิยมวิชาชีพช่างฝีมือ - หัตถกรรมของผู้ประกอบวิชาชีพเหล่านี้ลดลง

1.4 ขอบเขตกลุ่มตัวอย่าง

1. ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงรายจากผู้ประกอบอาชีพพื้นเมืองโดยแบ่งเป็นกลุ่มฝีมือวิชาชีพต่าง ๆ 6 ประเภท ดังต่อไปนี้

- 1) กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง
- 2) กลุ่มเครื่องจักสาน
- 3) กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา
- 4) กลุ่มสิ่งประดิษฐ์จากกระดาษสา และ กลุ่มแกะสลักไม้ / เครื่องเงิน

5) กลุ่มเล่นดนตรีและเพลงพื้นบ้าน

6) กลุ่มอื่น ๆ เช่น การเจียรไนพลอย และทำเทียนพิธิ

2. ข้อจำกัดของข้อมูล

1) อายุของกลุ่มสนทนาเดิมกำหนดผู้ประกอบวิชาชีพประเภทต่าง ๆ ควรเป็นแรงงานสูงอายุ อย่างน้อย 50 ปีขึ้นไป เนื่องจากวิชาชีพเหล่านี้ถือเป็นช่างฝีมือ ซึ่งจะต้องอาศัยเวลาฝึกฝนและสร้างทักษะให้เกิดความชำนาญจนสามารถถ่ายทอดวิชาชีพไปสู่รุ่นต่อไปได้ แต่จากข้อเท็จจริงปรากฏว่า บางวิชาชีพอาจไม่จำเป็นต้องใช้เวลาฝึกฝนเป็นเวลานาน และการถ่ายทอดเพียงแค่ใช้ความสังเกตและจดจำก็สามารถทำได้โดยไม่ต้องอาศัยคำแนะนำจากผู้ใด เพียงแต่ฝึกฝนหาความชำนาญกันเอง ดังนั้นผู้ประกอบวิชาชีพที่เป็นตัวอย่างในกลุ่มสนทนาบางคนจึงมีอายุต่ำกว่า 40 ปี

2) บางวิชาชีพมีผู้ประกอบการน้อย เช่น ผู้ทำเทียนพิธิ จึงไม่อาจจัดรูปแบบการสนทนากลุ่มได้ และช่างเจียรไนพลอย เป็นผู้มีอายุน้อย เป็นชาวต่างชาติ (พม่า) ไม่สามารถสื่อสารพูดคุยให้เข้าใจได้ดี จึงไม่อาจจัดรูปแบบสนทนากลุ่มได้เช่นเดียวกัน

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

1. จัดทำการสนทนากลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพแต่ละกลุ่ม รวมทั้งหมด 6 กลุ่ม โดยนำผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ มาเข้ากลุ่มสนทนา กลุ่มละประมาณ 7-10 คน เพื่อให้รายละเอียดและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับอาชีพของตนเอง โดยแต่ละกลุ่มจะใช้เวลาในการสนทนาประมาณ 45 นาที และมีแนวหัวข้อคำถามให้แต่ละกลุ่มได้ร่วมสนทนา อภิปราย และแสดงความคิดเห็นดังต่อไปนี้

- 1) แนะนำสมาชิกในกลุ่มให้รู้จักกัน
- 2) เริ่มอาชีพนี้ตั้งแต่เมื่อไร ทำมาประมาณกี่ปีแล้ว
- 3) เคยทำงานอื่นมาก่อนหรือไม่
- 4) รายได้เป็นที่พอใจหรือไม่
- 5) มีอาชีพอื่นเสริมหรือไม่
- 6) มีลูกค้า / นักท่องเที่ยวเข้ามาซื้อหรือสั่งทำสินค้ามากน้อยแค่ไหน
- 7) ลวดลายที่นิยมส่วนใหญ่เป็นแบบใด
- 8) ใช้ระยะเวลาในการทำมากน้อยแค่ไหน
- 9) ราคาต่อชิ้นประมาณเท่าใด
- 10) ได้รับการถ่ายทอดมาจากใคร

- 11) ใช้ระยะเวลาานานแค่ไหนในการเรียนรู้
- 12) มีสิ่งจูงใจอะไรในการยี่อาชีพนี
- 13) ได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับใครบ้างหรือไม่
- 14) ใช้เวลาในการถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกศิษย์แต่ละคนนานแค่ไหน
- 15) ในปัจจุบันคนรุ่นใหม่ให้ความสนใจมากน้อยเพียงใด
- 16) ท่านคิดว่ามีอาชีพอะไรบ้างในท้องถิ่นชนบทที่สมควรได้รับการอนุรักษ์ไว้
- 17) เพราะเหตุใดจึงคิดเช่นนั้น
- 18) มีปัญหาในการทำงานบ้างหรือไม่
- 19) เมื่อมีปัญหา แก้ปัญหานั้นอย่างไร
- 20) อยากให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอาชีพนี้ ในความรู้สึกของท่าน

2. จัดเทพการสนทนาไว้ทุกกลุ่มเพื่อจัดทำสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. สร้างแบบสอบถามให้ผู้ร่วมสนทนาตอบเพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะต่าง ๆ ของแต่ละกลุ่มอาชีพ
4. จัดถ่ายภาพโปสเตอร์ เพื่อนำมาประกอบในขั้นตอนการเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์

1.6 นิยามศัพท์

กลุ่มวิชาชีพ : แบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่

- 1) กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง
- 2) กลุ่มจักสาน
- 3) กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา
- 4) กลุ่มสิ่งประดิษฐ์จากกระดาษสา (ทำร่ม, ดอกไม้ , ทำเทียนพิธิ ฯลฯ)
- 5) กลุ่มแกะสลักไม้และแกะสลักเครื่องเงิน
- 6) กลุ่มดนตรีและเพลงพื้นบ้าน

ลักษณะประเภทงาน : แบ่งลักษณะงานที่ทำเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

- 1) การสร้างลวดลายบนวัสดุต่าง ๆ ได้แก่ การทอผ้าพื้นเมือง การแกะสลักไม้ และแกะสลักเครื่องเงิน
- 2) การประดิษฐ์สิ่งของ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา การจักสาน เครื่องปั้นดินเผา การทำเทียนพิธิ
- 3) การให้บริการ ได้แก่ การเล่นดนตรีและเพลงพื้นเมือง (จะล้อ ซอ ซึง)

เครื่องหมาย

- *** หมายถึง มีนัยสำคัญที่ระดับ $\alpha = 0.01$
- ** หมายถึง มีนัยสำคัญที่ระดับ $\alpha = 0.05$
- * หมายถึง มีนัยสำคัญที่ระดับ $\alpha = 0.10$

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับวิชาชีพแก่แก่พื้นบ้านของภาคเหนือล้านนา
2. ส่งเสริมวิชาชีพหัตถกรรม-อุตสาหกรรมการผลิตเพื่อการส่งออก
3. อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมล้านนาภาคเหนือของประเทศ
4. เป็นแบบแผนแนวการจัดทำแฟ้มอาชีพอื่นต่อไป

บทที่ 2

แนวการศึกษาวิธีการจัดกลุ่มสนทนา

การศึกษาวิจัยโดยใช้การจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Research) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประเภทหนึ่งที่กำลังเริ่มได้รับความสนใจอย่างมากในวงการวิจัยเชิงมนุษยวิทยา (Anthropology approach) การจัดกลุ่มสนทนาเป็นวิธีการศึกษาที่เชิญผู้สนทนาจำนวนไม่มากนัก โดยประมาณ 6 - 12 คน มาสนทนากันในประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษา ในกลุ่มสนทนาจะมีผู้ดำเนินการสนทนา (moderator) เป็นผู้จุดประเด็นคำถามต่าง ๆ อย่างกว้าง ๆ และลึกซึ้งมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ให้ผู้ร่วมสนทนาเป็นผู้ตอบ

ลักษณะที่ทำให้เทคนิคการวิจัยซึ่งใช้การจัดกลุ่มสนทนาแตกต่างไปจากวิธีการสัมภาษณ์ระดับลึก ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยที่ใช้การสัมภาษณ์ตัวต่อตัว กล่าวคือ วิธีการจัดกลุ่มสนทนาใช้พลวัตรของกลุ่ม (group dynamic) เป็นสิ่งกระตุ้นให้ต้องแสดงความคิดเห็นและทัศนะของตนออกมาอย่างเปิดเผยและจริงใจในขณะที่สนทนากัน ความคิดเห็นของคน ๆ หนึ่งในกลุ่มจะไปกระตุ้นให้คนอื่น ๆ อย่างพูดแสดงความคิดเห็นของตนออกมาบ้าง ดังที่ Mergan (1998) เขียนไว้ว่า การสนทนากลุ่มใช้หลักของการกระทำระหว่างกันในกลุ่ม (group inter-action) เป็นเครื่องมือในการให้ได้มาซึ่งข้อมูลและคำตอบ ซึ่งอาจหาไม่ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์หากไม่ใช้พลวัตรที่เกิดขึ้นในกลุ่มเป็นตัวกระตุ้นให้มีการอภิปรายและแสดงความคิดเห็นได้ทุกคน (อ้างใน นภากาศ หนะวานนท์, 2535) แนวการศึกษาวิธีการจัดกลุ่มสนทนา มีขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 การวางแผนการจัดกลุ่มสนทนา

การวางแผนการจัดกลุ่มสนทนาควรเริ่มจากการแนะนำกลุ่มผู้ร่วมสนทนาคือ ผู้วิจัยจะต้องกำหนดกฎเกณฑ์ในการเลือกผู้ร่วมสนทนาในแต่ละกลุ่มไว้ล่วงหน้า กฎเกณฑ์ดังกล่าวจะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลักการสำคัญประการหนึ่งในการจัดผู้ร่วมกลุ่มสนทนา คือ ภายในกลุ่มแต่ละกลุ่มผู้ร่วมสนทนาควรจะมีภูมิหลังและคุณลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกัน โดยทั่วไปมักจะกำหนดให้ผู้ร่วมสนทนา มีสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมคล้ายคลึงกัน เช่น ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ รวมทั้งลักษณะที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่จะศึกษาโดยตรง เช่น ในกรณีของการศึกษาเรื่องการประกอบอาชีพหัตถกรรม ผู้วิจัยไม่ควรจัดให้ผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องด้านสถาปัตยกรรมไว้ในกลุ่มเดียวกัน หรือนำช่างประปาซึ่งไม่มีความสนใจด้านนี้มาร่วมสนทนาเพราะการมีผู้ร่วมสนทนาที่มีภูมิหลังหรือประสบการณ์ที่แตกต่างกันมาก ๆ อาจมีผลทำให้การสนทนาเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น ผู้ร่วมสนทนาอาจมีความเกรงใจซึ่งกันและกันหรือไม่ไว้วางใจกัน

สิ่งสำคัญก็คือการจัดให้ผู้ร่วมสนทนาที่มีภูมิหลังและลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันไว้ในกลุ่มเดียวกันไม่ได้หมายความว่า ต้องการให้กลุ่มมีทัศนะหรือความคิดในแบบเดียวกัน ผู้ร่วมสนทนาอาจมีความคิดและทัศนะที่ขัดแย้งกันได้ แต่ภูมิหลังและประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกันจะมีส่วนทำให้ผู้ร่วมสนทนารู้สึกสบายใจและแสดงความคิดเห็นสนับสนุนหรือโต้แย้งซึ่งกันและกันอย่างเปิดเผยมากกว่าในกรณีที่ผู้ร่วมสนทนามีภูมิหลังที่แตกต่างกันมาก เช่น ผู้ที่ไม่ได้มีฝีมือความชำนาญด้านหัตถกรรมรู้สึกด้อยหรือเสียหน้าเมื่ออยู่ต่อหน้าผู้ที่เป็นจุดสนใจของการสนทนาและอาจทำให้ไม่อยากแสดงความคิดเห็นหรือทัศนะที่แท้จริงของตนออกมา

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งในการวางแผนจัดกลุ่มสนทนา คือ การกำหนดจำนวนกลุ่มสนทนา การพิจารณาเรื่องเวลาและงบประมาณด้วย ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับจำนวนกลุ่มสนทนาจะยึดหลักของการให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุดในการกำหนดจำนวนกลุ่มเป็นสำคัญ โดยมีหลักการกำหนดจำนวนกลุ่มที่น้อยที่สุดที่ผู้วิจัยจะสามารถได้รับคำตอบเป็นที่พอเพียงต่อคำถามที่ต้องการจะศึกษาวิจัย

สิ่งที่เป็นตัวกำหนดจำนวนกลุ่มที่สำคัญคือ ลักษณะของปัญหาในการวิจัย หากผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นปัญหาที่ต้องการจะศึกษานั้นจะมีคำตอบที่แตกต่างกันไปในทุกประชากรที่มีภูมิหลังและประสบการณ์ต่างกันผู้วิจัยก็ควรจะจัดให้มีกลุ่มสนทนาให้ครบจำนวนตามความแปรผันที่คาดว่าจะเกิดขึ้น กล่าวคือยิ่งประชากรที่ผู้วิจัยต้องการจะศึกษามีภูมิหลังและประสบการณ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เราต้องการจะศึกษาแตกต่างกันมากเท่าไร จำนวนกลุ่มสนทนายิ่งจำเป็นต้องมีมากขึ้นเท่านั้น

2.2 วิธีการจัดกลุ่มสนทนา

ในการจัดกลุ่มสนทนามีขั้นตอนต่างๆ ที่ผู้วิจัยจะต้องเตรียมการอยู่ 3 ขั้นตอน คือ

- 1) การเตรียมจัดกลุ่มสนทนา
- 2) การจัดกลุ่มสนทนา
- 3) การเตรียมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์

1) การเตรียมจัดกลุ่มสนทนา ก่อนจะเริ่มมีการจัดกลุ่มสนทนาจริง ๆ ผู้วิจัยจะต้องจัดเตรียมสิ่งต่าง ๆ ให้พร้อมก่อน โดยทั่วไปสิ่งที่จะต้องเตรียมอย่างรอบคอบเป็นพิเศษได้แก่การกำหนดแนวทางการสนทนา ที่จะใช้ในการดำเนินการสนทนาและการฝึกอบรมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ ผู้ดำเนินการสนทนา (moderator) และผู้จดบันทึกการสนทนา (Note-taker)

การกำหนดแนวทางการสนทนาเป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยจะต้องกำหนดให้แน่ชัดว่ามีเรื่องอะไรบ้างที่ผู้วิจัยต้องการจากการสนทนาในกลุ่ม ผู้วิจัยอาจเริ่มต้นด้วยการเขียนรายการคำถาม

หรือหัวข้อที่ต้องการศึกษาอย่างละเอียดก่อน แล้วจึงนำรายการนั้นมาจัดหมวดหมู่และเรียงลำดับว่า ต้องการให้กลุ่มสนทนาคุยเรื่องใดก่อนหลัง หรือผู้วิจัยอาจเริ่มด้วยการกำหนดหัวข้อใหญ่ ๆ ที่ต้องการศึกษาไว้แล้วจึงเขียนรายละเอียดของหัวข้อย่อย ๆ ออกมา ไม่ว่าผู้วิจัยจะเลือกใช้วิธีใดก็ตาม ส่วนหนึ่งของผู้วิจัยควรจะต้องตระหนักถึงก็คือ คำถามที่ผู้วิจัยตั้งไว้เป็นเพียงแนวทางสำหรับให้ผู้ดำเนินการสนทนาจุดประเด็นการสนทนาในกลุ่มเท่านั้น ฉะนั้นคำถามไม่ควรมีลักษณะเฉพาะเจาะจงเกินไป แต่ควรจะเป็นคำถามกว้าง ๆ เพิ่มเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมสนทนาได้แสดงความคิดเห็น และทัศนะของตนออกมาโดยอิสระ มิใช่เป็นการตีกรอบให้ผู้ร่วมสนทนาคิดและตอบ ดังนั้นคำถามไม่ควรมีลักษณะเป็นการถามนำหรือชี้แนะคำตอบให้ผู้ร่วมสนทนา

นอกจากการเตรียมแนวทางการสนทนาแล้วสิ่งสำคัญอีกสิ่งหนึ่งที่ผู้วิจัยจะต้องจัดเตรียมให้พร้อมก่อนเริ่มการสนทนาจริง ๆ คือ การฝึกอบรมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกลุ่มสนทนา บุคคลสำคัญที่สุดในการจัดกลุ่มสนทนาคือ ผู้ดำเนินการสนทนาซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาในการวิจัยและเข้าใจเหตุผลหรือที่มาของคำถามแต่ละข้อเป็นอย่างดี ผู้นำการสนทนาจะต้องมีความสามารถที่จะระดมถามผู้เข้าร่วมสนทนาเพื่อให้ได้คำตอบหรือความคิดเห็นที่ลึกซึ้ง นอกจากนี้ในบางกรณีผู้ดำเนินการสนทนาอาจต้องตั้งคำถามที่มีได้กำหนดไว้ล่วงหน้าในแนวทางการสนทนา หากแต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน การจัดกลุ่มสนทนาไม่เหมือนกับการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพราะผู้ร่วมสนทนามีโอกาสพูดคุยถึงเรื่องต่างๆ นอกเหนือจากเรื่องที่ผู้วิจัยกำหนดไว้และมีหลายกรณีที่เรื่องที่สนทนาดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ผู้วิจัยกำลังสนใจศึกษา แต่เป็นเรื่องที่ผู้วิจัยมิได้คาดคิดมาก่อน ผู้ดำเนินการสนทนาที่ดีควรมีความสามารถที่จะจับประเด็นและกระตุ้นให้ผู้ร่วมสนทนาได้พูดคุยอย่างอิสระในหัวข้อดังกล่าว แทนที่จะตัดบทหรือปล่อยให้หัวข้อดังกล่าวยุติไปโดยมิได้มีการระดมถาม

นอกจากผู้ดำเนินการสนทนาแล้ว บุคคลที่มีความสำคัญมากในการจัดกลุ่มสนทนายก็คือ ผู้จัดบันทึกการสนทนา ถึงแม้ว่าในการจัดกลุ่มสนทนามีการบันทึกเทปคำสนทนาทั้งหมดไว้ แต่ในขณะที่จัดกลุ่มสนทนาจะต้องมีผู้จัดบันทึกการสนทนาว่าใครเป็นผู้พูดประโยคใด หลักการจดบันทึก คือ ผู้จัดบันทึกจะต้องจดให้ได้อย่างน้อยคำพูดเมื่อเริ่มต้นประโยคแรกของผู้สนทนาทุกคน เพื่อว่าเมื่อถอดเทปจะสามารถกำหนดได้ว่าใครเป็นผู้พูดประโยคไหน ผู้จัดบันทึกควรได้รับการฝึกอบรมไปพร้อม ๆ กับผู้ดำเนินการสนทนาเพื่อจะได้เข้าใจประเด็นคำถามต่าง ๆ อย่างถูกต้อง เพราะจะทำให้การจดบันทึกทำได้ง่ายขึ้น

2) **การจัดกลุ่มสนทนา** ในการจัดกลุ่มสนทนานั้น ผู้วิจัยจะต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองให้กับผู้ร่วมสนทนานับตั้งแต่ผู้ร่วมสนทนามาถึง โดยมีการต้อนรับผู้ร่วมสนทนา

อย่างอบอุ่น เชื่อเชิญให้นั่งประจำที่ พุดคุยซักชวนให้ดื่มน้ำและรับประทานอาหารของว่าง เมื่อผู้ร่วมสนทนาครบแล้ว ผู้นำการสนทนาจึงสามารถเริ่มการสนทนาได้

ในระหว่างการสนทนาผู้นำการสนทนาควรแสดงบทบาทเป็นเพียงผู้จุดประเด็นการสนทนาเท่านั้นไม่ควรแสดงความคิดเห็นใดๆ ของตนเองออกมาและไม่ควรแสดงท่าทีเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับผู้สนทนาคนใด แต่ควรใช้วิธีตั้งคำถามผู้ร่วมสนทนาเพื่อให้ผู้สนทนาแสดงความคิดเห็นออกมาให้ได้มากที่สุด ผู้นำการสนทนาไม่ควรพยายามกล่าวสรุปสิ่งที่ผู้ร่วมสนทนาพูด เพราะจะทำให้บทบาทของผู้นำการสนทนาเด่นชัดเกินไป จริง ๆ แล้ว ผู้นำการสนทนาควรพยายามมีบทบาทในการสนทนาให้น้อยที่สุด โดยปล่อยให้ผู้ร่วมสนทนาพุดคุยกันเองให้มากที่สุด

สถานการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นในระหว่างการสนทนา ก็คือ อาจมีผู้ร่วมสนทนาบางคนผูกขาดการสนทนาไว้เป็นส่วนใหญ่ ในกรณีเช่นนี้ผู้นำการสนทนาควรหาจังหวะตัดบทอย่างสุภาพ เช่น อาจกล่าวขอให้คนอื่นแสดงความคิดเห็นบ้าง เป็นต้น อย่างไรก็ตามผู้นำการสนทนาไม่ควรแสดงกริยาไม่พอใจหรือรำคาญผู้ร่วมสนทนาที่พยายามผูกขาดการสนทนา แต่ควรพยายามหาวิธีแก้ไขอย่างละมุนละม่อม

3) การเตรียมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ หลังจากเสร็จสิ้นการจัดกลุ่มสนทนาแล้ว ผู้วิจัยควรเริ่มการจัดเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลของการจัดกลุ่มสนทนา ได้แก่ บทสนทนาซึ่งได้รับการบันทึกเทปไว้ โดยทั่วไปผู้จัดบันทึกการสนทนาควรเป็นผู้ถอดเทปบันทึกการสนทนา โดยในขณะที่ถอดเทปจะต้องจดสรุปบันทึกการสนทนาควบคู่กันไปด้วย การถอดเทปจะต้องเป็นการถอดคำพูดคำต่อคำ ไม่ใช่การสรุปข้อความ และควรจะได้บันทึกรายละเอียดต่าง ๆ นอกจากคำพูดลงได้ด้วย เช่น ผู้ร่วมสนทนาหัวเราะพร้อม ๆ กัน หรือบันทึกว่าทุกคนเงียบกันหมด เป็นต้น บทถอดเทปนี้คือข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มสนทนาหน่วยของการวิเคราะห์ คือ กลุ่มสนทนาแต่ละกลุ่มไม่ใช่ปัจเจกบุคคล ผู้วิจัยควรเริ่มการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการอ่านบทสนทนาบางกลุ่ม หรือในกรณีที่มีจำนวนกลุ่มไม่มาก อาจอ่านบทสนทนาทั้งหมดไปรอบหนึ่งก่อนเพื่อให้ได้ภาพรวมเกี่ยวกับเรื่องที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษา จากนั้นจึงกำหนดเค้าโครงการวิเคราะห์อย่างละเอียดว่าจะมีหัวข้อใดบ้าง โดยทั่วไปแล้วแนวทางวิเคราะห์นี้ควรเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยมีอยู่ตั้งแต่เริ่มเขียนแนวทางการสนทนา ดังนั้นผู้วิจัยอาจใช้หัวข้อในแนวทางการสนทนาเป็นหลักในการวิเคราะห์ก็ได้

เมื่อผู้วิจัยสามารถจัดหมวดหมู่หัวข้อต่าง ๆ ของบทสนทนาได้แล้ว ผู้วิจัยก็สามารถเริ่มการวิเคราะห์ไปตามหัวข้อที่ได้วางเค้าโครงไว้ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยอาจเริ่มด้วยการพิจารณาความคล้ายคลึงและความแตกต่างกันของทัศนะและความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ปรากฏในคำสนทนา แต่ละกลุ่มรวมทั้งพยายามหาคำอธิบายว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้ผู้ร่วมสนทนาแต่ละกลุ่มมีทัศนะและความคิดเห็นบางอย่างคล้ายคลึงกันและมีความคิดเห็นบางอย่างขัดแย้งกันในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยควรได้พยายามเสนอความคิดเห็นและทัศนะทั้งที่เหมือนกันและขัดกัน โดยพิจารณาว่าหัวข้อใดที่ผู้ร่วมสนทนามีทัศนะที่แตกต่างกันหรือขัดแย้งกัน และสิ่งนี้เกิดขึ้นในกลุ่มอื่น ๆ ด้วยหรือไม่

2.4 สรุป

จุดเด่นของการใช้วิธีการจัดกลุ่มสนทนา คือ การนำเอาพลวัตรของกลุ่มมาเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาแสดงความคิดเห็นและทัศนะของตนออกมา กล่าวในเชิงทฤษฎี ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มสนทนาที่ประกอบด้วยผู้เข้าร่วมสนทนา 6-12 คน จะไม่เหมือนกับการสัมภาษณ์คน 6-12 คน ทีละคนแล้วเอาผลการสัมภาษณ์มาพิจารณารวมกัน ทั้งนี้เพราะพลวัตรของกลุ่มจะกระตุ้นให้คนแสดงความคิดเห็น หรือทัศนะที่อาจจะไม่สามารถแสดงออกมาได้หากเป็นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว อย่างไรก็ตามการใช้กลุ่มสนทนาเป็นวิธีการให้ได้มาซึ่งข้อมูลก็มีข้อมูลจำกัดในตัวของมันเอง เพราะในการสนทนาผู้ร่วมสนทนาจะต้องแสดงความคิดและทัศนะของตนออกมาต่อหน้าผู้ร่วมสนทนาคนอื่น ๆ ซึ่งอาจมีผลทำให้ผู้ร่วมสนทนาไม่อยากจะพูดถึงสิ่งที่ตนถือเป็นเรื่องส่วนตัวหรือเป็นความลับ ดังนั้นหัวข้อที่เหมาะสมที่จะใช้พูดคุยในกลุ่มสนทนาจึงไม่ควรเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนมาก ๆ หรือเรื่องที่คุณคิดว่ามีความลับซึ่งเมื่อเปิดเผยแล้วจะเกิดความเสียหาย

กล่าวอย่างเฉพาะเจาะจง วิธีการศึกษาโดยใช้กลุ่มสนทนาเหมาะสำหรับประเด็นปัญหาที่ผู้วิจัยเห็นว่าผู้ร่วมสนทนาจะรู้สึกสบายใจที่จะแสดงความคิดเห็นและทัศนะในหัวข้อดังกล่าวในวงสนทนามิฉะนั้นแล้วผู้วิจัยอาจพิจารณาเลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวแทน นอกจากนี้การจัดกลุ่มสนทนายังเหมาะสมสำหรับหัวข้อการศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง เพราะในการวางแผนการสนทนา ผู้วิจัยจะวางแผนการสนทนาไว้ล่วงหน้าว่าจะให้กลุ่มสนทนาดูในเรื่องใดบ้างซึ่งลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะที่แตกต่างไปจากวิธีการศึกษาแบบชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) ซึ่งเป็นวิธีการที่นักมานุษยวิทยาใช้กันมาก วิธีการดังกล่าวเป็นการพยายามศึกษาเรื่องต่างๆ ในชีวิตหรือชีวิตชุมชนให้ครอบคลุมในทุกๆ เรื่องซึ่งเป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่ Becker (1958) เรียกว่าเป็น volunteered information ส่วนลักษณะข้อมูลจากกลุ่มสนทนาจะมีลักษณะที่เรียกว่าเป็น researcher-directed information มากกว่า ดังนั้นหากผู้วิจัยต้องการข้อมูลในเรื่องต่าง ๆ

อย่างกว้างขวางและไม่ยากจะกำหนดหัวข้อที่จะเก็บข้อมูลให้ชัดเจน ผู้วิจัยอาจต้องพิจารณาเลือกใช้วิธีการสังเกต และวิธีการสัมภาษณ์ระดับลึกมากกว่า

การวิจัยแบบจัดกลุ่มสนทนาสามารถนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่ง ที่ใช้ร่วมกับข้อมูลแบบอื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์ระดับลึกได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม การกล่าวเช่นนี้มีได้หมายความว่าเราไม่สามารถใช้วิธีการศึกษาแบบจัดกลุ่มสนทนาโดยอิสระ (a self contained means of data collection) ได้ จริงแล้ววิธีการจัดกลุ่มสนทนาเป็นวิธีการศึกษาวิจัยที่มีศักยภาพสูงหากผู้วิจัยได้มีการวางแผนและเลือกหัวข้อที่จะใช้ศึกษาให้เหมาะสมแล้ว วิธีการจัดกลุ่มสนทนาเป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่จะสามารถให้คำตอบที่มีคุณค่าแก่ปัญหาที่ผู้วิจัยต้องการจะศึกษาได้เป็นอย่างดี

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บทที่ 3

ผลการสนทนากลุ่ม

วิชาชีพพื้นเมืองในปัจจุบันเป็นอาชีพเก่าแก่ที่กำลังจะสูญหายไปจากพื้นที่ภาคเหนือพร้อมกับแรงงานฝีมือของผู้สูงอายุที่มีความชำนาญแต่ไม่ได้ถ่ายทอดวิชานั้นกับคนรุ่นหลัง ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาเรื่องรายได้และผลตอบแทน จะคงเหลือไว้แต่เพียงอาชีพที่ทำรายได้เพียงพอต่อการเลี้ยงครอบครัว โดยเฉพาะกลุ่มคนสมัยใหม่ อายุน้อย จะหาคนที่สามารถมีความรู้ในอาชีพพื้นเมืองที่แท้จริงไม่ได้ ประกอบกับค่าครองชีพที่สูงขึ้นทำให้กลุ่มบุคคลสมัยใหม่ไม่ให้ความสนใจกับวิชาชีพซึ่งให้ผลตอบแทนน้อย อย่างไรก็ตามยังมีวิชาชีพพื้นเมืองอีกหลายประเภทยังคงดำรงคงอยู่และมีผู้ใช้ในการประกอบอาชีพหลัก ซึ่งแสดงว่าวิชาชีพพื้นเมืองนั้นต้องมีส่วนคืออยู่ การส่งเสริมและอนุรักษ์อาชีพพื้นเมืองจึงต้องอาศัยข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาของวิชาชีพแต่ละประเภทคือการเสนอข้อมูลของการศึกษารังนี้ จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ผลการสนทนากลุ่ม 2) เปรียบเทียบปัญหาของแต่ละกลุ่ม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ผลการสนทนากลุ่ม

1) กลุ่มอาชีพทอผ้าพื้นเมือง

ผู้นำสนทนากลุ่ม : นางสาวนารีรินทร์ บุสวงศ์

สมาชิกผู้ร่วมสนทนา	1. นางสาว	คำหลวง	อายุ 77 ปี
	2. นางตีบ	ตุ้มดวง	อายุ 74 ปี
	3. นางนวล	วิทยา	อายุ 75 ปี
	4. นางป้อ	จินนา	อายุ 75 ปี
	5. นางซัน	ตุ้มทอง	อายุ 78 ปี

ผลการสนทนา วิชาชีพของกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง

(1) เป็นแรงงานสูงอายุหญิงทั้งหมด

(2) ส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดหรือสืบทอดวิชาการทอผ้ามาจากเครือญาติ เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้าน

(3) ผลตอบแทนของรายได้ต่ำอยู่ในช่วงประมาณเดือนละ 200 - 1,000 บาท จึงมักมีอาชีพเสริมอย่างอื่น ในการหาเลี้ยงครอบครัว ด้านเกษตรกรรมและค้าขาย

(4) ปัญหาเกิดจากรายได้ไม่ดี บางฤดูไม่มีวัสดุในการผลิตและราคาแพงขึ้นมาก และระยะเวลาการทำงานบางชิ้นต้องใช้เวลาานกว่าจะแล้วเสร็จไม่คุ้มค่ากับรายรับที่ขายผลิตภัณฑ์ออกไป บางครั้งขายไม่ออกไม่เป็นที่ต้องการของตลาด มีปัญหาทางด้านการตลาดมาก

(5) ถึงแม้ว่าระยะในการเรียนรู้ วิธีการทอดผ้าจะใช้เวลาสั้นประมาณ 6-10 เดือน แต่การทำตลาดต้องอาศัยความชำนาญ ซึ่งการถ่ายทอดวิชาชีพนี้ยากแก่การเรียนรู้ บรรดาลูกหลานจึงไม่สนใจ และหันไปประกอบอาชีพอื่น ๆ ซึ่งให้ผลตอบแทนที่สูงกว่า

The logo of Chiang Mai University is a circular emblem. In the center is a stylized elephant facing left, with a flame-like symbol above its head. The elephant is surrounded by a circular border containing the text "CHIANG MAI UNIVERSITY 1964".

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาพ 1 : งานทอผ้าพื้นเมือง

2) กลุ่มอาชีพทำเครื่องจักสาน

ผู้นำเสนอกกลุ่ม : นายชัยวัฒน์ โฆษกทรัพย์

สถานที่ บ้านคุณบัวไหล บ้านเหมืองกรุง อ.หางดง จังหวัดเชียงใหม่

สมาชิกผู้ร่วมสนทนา	1. นางชุ่ม	ดาโน	อายุ 64 ปี
	2. นายหลวง	ปิ่นใจดี	อายุ 81 ปี
	3. นายคำป็น	ดาตวงษ์	อายุ 46 ปี
	4. นายจัน	ศรีวิชัย	อายุ 65 ปี
	5. นายมา	แดงมาดี	อายุ 65 ปี
	6. นางปี	เรียนโย	อายุ 75 ปี
	7. นายแจ่มแจ้ง	คุณปัญญา	อายุ 59 ปี

ผลการสนทนากลุ่มทำเครื่องจักสาน

- (1) ส่วนใหญ่เป็นแรงงานสูงอายุเพศชาย มีเพศหญิงน้อยกว่า
- (2) ได้รับการถ่ายทอดอาชีพจากเครือญาติ เช่น บิดา-มารดา ลุง เพื่อนบ้าน
- (3) ผลตอบแทนอยู่ในช่วงประมาณเดือนละ 450-3,000 บาท มีอาชีพเสริมด้าน

เกษตรกรรม

(4) ปัญหาเนื่องมาจากรายได้ไม่พอ ไม่สม่ำเสมอ ผลิตภัณฑ์ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด วัสดุที่ใช้ค่อนข้างหายาก บางครั้งต้องนำมาจากป่า ผลิตภัณฑ์ขายได้ในราคาถูก ไม่คุ้มค่าในด้านเวลาการผลิต

- (5) การถ่ายทอดถ่ายทอดส่วนใหญ่สอนให้ลูกหลาน และใช้การเรียนรู้ประมาณ 1 เดือน -

3 ปี

ภาพ 2 : งานจักสาน

3) กลุ่มอาชีพเครื่องปั้นดินเผา

ผู้นำเสนอกลุ่ม : นางสาวจิราภรณ์ วงษ์ษาเดช

สมาชิกผู้ร่วมสนทนา	1. นางมา	อายุ 62 ปี
	2. นายสวน	อายุ 34 ปี
	3. นางศรีนวล	อายุ 48 ปี
	4. นางจำปา กันคำ	อายุ 69 ปี
	5. นายปรีชา	อายุ 26 ปี
	6. นางบัวไหล	อายุ 43 ปี
	7. นางคำปิ่น ลิทธิ	อายุ 41 ปี
	8. นายศักดิ์ชัย	อายุ 26 ปี

ผลการสนทนากลุ่มอาชีพเครื่องปั้นดินเผา

- (1) เป็นแรงงานที่มีทั้งผู้สูงอายุและกลุ่มลูกหลานทั้งชายและหญิง
- (2) ส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดจากเครือญาติ
- (3) มีรายได้ตอบแทนสูงในช่วงประมาณ 4,000-6,000 บาท จึงมักไม่มีอาชีพอื่นเสริม
- (4) ปัญหาเกิดจากวัสดุดินเหนียว หายากราคาแพง วัสดุเชื้อเพลิงหายาก ผลิตภัณฑ์

บางอย่างไม่เป็นที่ต้องการของตลาด และถ้าสมัย เช่น เตาถ่าน การควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ทำให้ได้มาตรฐานยากหากมีการเปลี่ยนแปลงวัสดุเชื้อเพลิงจากเดิม

- (5) การถ่ายทอดส่วนใหญ่ไม่ต้องสอน กลุ่มคนรุ่นใหม่สนใจมาฝึกทำเอง ใช้เวลาเรียนรู้ประมาณ 6 เดือน - 1 ปี เนื่องจากได้ค่าแรงสูงพออยู่ได้

ภาพ 3 : งานเครื่องปั้นดินเผา

4) กลุ่มอาชีพสิ่งประดิษฐ์จากกระดาษสา

ผู้นำเสนอกลุ่ม : นางพรสวรรค์ แก้ววงศ์ และนางสาวรุ่งกานต์ กาใจคำ

สมาชิกผู้ร่วมสนทนา : กลุ่มจังหวัดเชียงราย

1. นางคำนวม เมืองไหล อายุ 68 ปี

2. นางพิมพ์า แป้นดี อายุ 50 ปี

3. นางศรีเมฆ พงษ์สุวรรณ อายุ 52 ปี

: กลุ่มจังหวัดเชียงใหม่

1. นางบัวเขียว ใจคำปัน อายุ 60 ปี

2. นางนวล คำเจริญ อายุ 73 ปี

3. นางอุษา อายุ 62 ปี

4. นางศรินันท์ บุญจันทร์ อายุ 20 ปี

5. นางสาววรรณวิไล สารคุณ อายุ 15 ปี

6. นางวรรณมา ประกอบกิจ อายุ 37 ปี

7. นางจี ใจขอด อายุ 70 ปี

8. นางเดียมคำ อายุ 42 ปี

9. นางจันทร์ สร้างการ อายุ 47 ปี

10. นางอุไร ไชยภาส อายุ 43 ปี

11. นางวันเพ็ญ อายุ 37 ปี

12. นางพิมพ์า อายุ 41 ปี

13. นางบัวผัน สิทธิชัย อายุ 50 ปี

ผลการสนทนากลุ่มสิ่งประดิษฐ์จากกระดาษสา

(1) มีผู้ประกอบการที่อยู่จังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่เป็นแรงงานสตรีทั้งหมด ทั้งกลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มวัยกลางคน และกลุ่มหนุ่มสาว

(2) ได้รับการถ่ายทอดวิชาชีพจากหน่วยงาน เช่น โครงการส่งเสริมศิลปาชีพในพระบรมราชูปถัมภ์ บางกลุ่มเรียนรู้ด้วยตนเองและได้รับการถ่ายทอดจากเครือญาติ

(3) รายได้ตอบแทนอยู่ในช่วง 2,400-6,000 บาทต่อเดือน มักมีอาชีพเสริมค้าขายด้วย

(4) ปัญหาของวิชาชีพที่เกี่ยวกับกระบวนการผลิตต้องอาศัยสภาพภูมิอากาศ เช่น แสงแดด ถ้าอากาศชื้น ไม่มีแดด ไม่สามารถทำผลิตภัณฑ์ได้ ตลาดของผลิตภัณฑ์ยังไม่แพร่หลายกว้างขวาง วัสดุบางอย่างหายาก เช่น ปอสา ต้องนำมาจากต่างประเทศ

(5) การถ่ายทอดส่วนใหญ่สอนต่อให้ลูกหลาน และผู้สนใจ ใช้เวลาในการเรียนรู้ประมาณ 7 วัน - 1 เดือน

ภาพ 4 : งานประดิษฐ์จากกระดาษสา

5) กลุ่มอาชีพแกะสลักลวดลายบนไม้

ผู้นำการสนทนากลุ่ม : นางสาวอารยา โพธิ์ยันต์

สมาชิกผู้ร่วมสนทนา :	1. นายกอง สังคศรี	อายุ 75 ปี
	2. นายหลาน ถาแปง	อายุ 74 ปี
	3. นางวันดี ใจคำปัน	อายุ 60 ปี
	4. นางบัวผัน คำเจริญ	อายุ 73 ปี
	5. นางอรุณี คำปัน	อายุ 22 ปี
	6. นางคำปัน สิทธิคุณ	อายุ 36 ปี
	7. นางเพ็ญศรี แดงคำดี	อายุ 28 ปี
	8. นางอาภรณ์ นวลจันทร์ทิพย์	อายุ 28 ปี
	9. นางสุนัน คำขอย	อายุ 30 ปี

ผลการสนทนากลุ่มอาชีพแกะสลักลวดลาย

(1) ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นแรงงานสูงอายุเพศชาย และกลุ่มลูกหลานมักเป็นแรงงานสตรี

(2) ได้รับการถ่ายทอดวิชาชีพแกะสลักจากรุ่น ปู่ ย่า พ่อ แม่ พี่ ป้า และญาติ

(3) รายได้ตอบแทนอยู่ในช่วง 1,000-40,000 บาท ในกลุ่มรับจ้างยังไม่มีประสบการณ์จะมีรายได้น้อย และผู้สูงอายุที่มีฝีมือ จะมีรายได้สูงกว่ามาก แต่ก็ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรมเสริมด้วย

(4) ปัญหาเกี่ยวกับบางฤดูกาลไม่มีวัสดุ วัตถุดิบค่อนข้างหายาก ต้นทุนสูง ความยากง่ายของลายที่ใช้แกะสลักขึ้นอยู่กับตัวอย่าง เป็นการยากในการเรียนรู้ลวดลายของผลิตภัณฑ์

(5) ระยะเวลาเรียนรู้ ประมาณ 3 เดือน - 1 ปี การถ่ายทอดเฉพาะในกลุ่มเครือญาติ แต่ผู้รับถ่ายทอดเด็กรุ่นใหม่มักไม่มีความอดทน ฝีมือไม่ประณีตผลตอบแทนจึงยังไม่สูงเท่าแรงงานสูงอายุที่มีความชำนาญ

ภาพ 5 : งานแกะสลักไม้

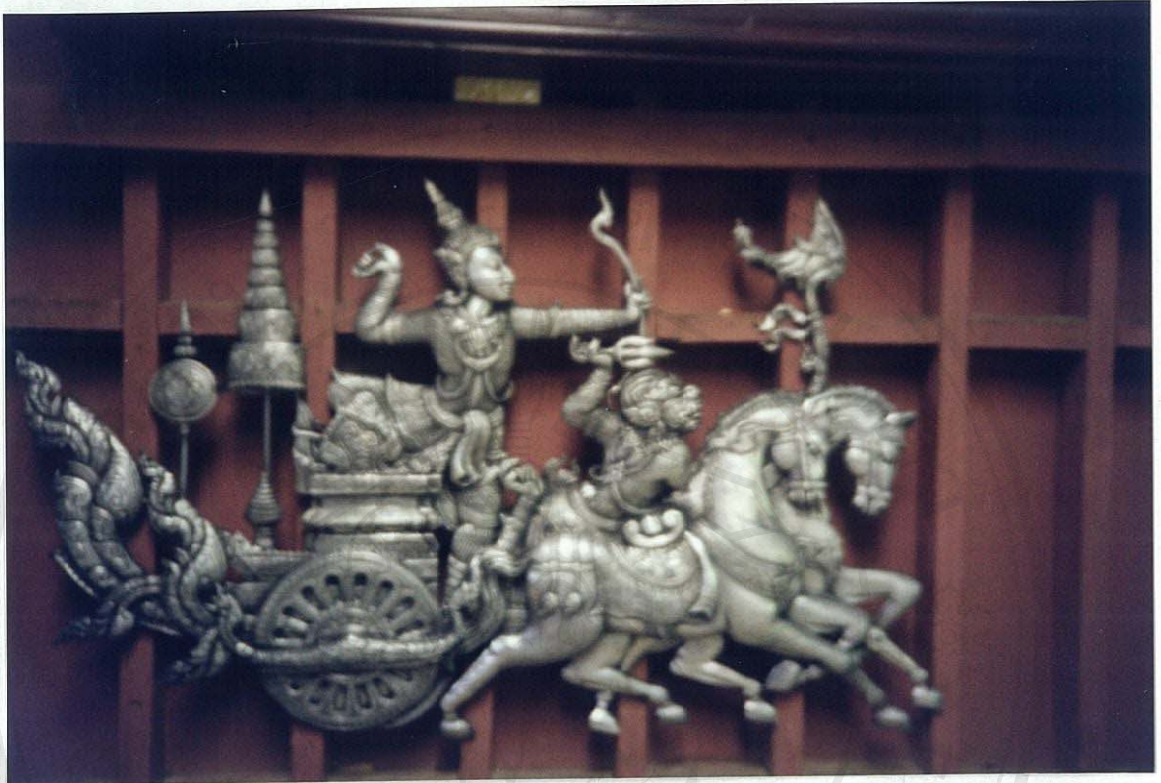
6) กลุ่มอาชีพแกะสลักลวดลายเครื่องเงิน

ผู้ทำการศึกษา : นางสาววิลาวัลย์ คุณปัญญา

สมาชิกผู้ร่วมสนทนา	1. นางสาวจิตร คำนรงค์	อายุ 42 ปี
	2. นางแดง จันทบุปผา	อายุ 36 ปี
	3. นายธน บัญญา	อายุ 36 ปี
	4. นางสาวศรีเลขา คันทรรณ	อายุ 34 ปี
	5. นางวิไล บุญมา	อายุ 42 ปี
	6. นางนุชรี ทองออน	อายุ 30 ปี
	7. ลูกคำ คำนรงค์	อายุ 65 ปี

ผลการสนทนากลุ่มอาชีพแกะสลักลวดลายเครื่องเงิน

- (1) ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเจ้าของกิจการ ค่อนข้างมีอายุเนื่องจากต้องใช้เวลาในการฝึกงาน
- (2) ได้รับการถ่ายทอดจากครูผู้ฝึกสอน คือ คุณพนม บุญมา เป็นครูญาติสนิท
- (3) รายได้ตอบแทนของผู้ชำนาญการน้อยกว่ากลุ่มแกะสลักไม้ และผู้ฝึกงานได้รับค่าจ้างตอบแทนสูงกว่ากลุ่มแกะสลักไม้ อยู่ในช่วงประมาณ 2,500-10,000 บาทต่อเดือน
- (4) ปัญหาขาดแคลนผู้ฝึกสอน ไม่มีการถ่ายทอด ค่าแรงน้อย ดันทุนสูงไม่มีหน่วยงานเข้ามาสนับสนุน การทำงานต้องใช้เวลามาก จะเกิดผลเสียต่อสุขภาพ เช่น ด้านหูและสายตา
- (5) ระยะเวลาเรียนรู้ประมาณ 2-5 ปี การฝึกวิชาชีพใช้เวลานานมาก การออกแบบลวดลายยุ่งยาก

ภาพ 6 : งานแกะสลักเครื่องเงิน

7) กลุ่มอาชีพเล่นดนตรีและเพลงพื้นบ้าน

ผู้นำเสนอกิจกรรม : นายสุภเรศ วงศ์พัฒน์

สมาชิกผู้ร่วมสนทนา : เชียงใหม่

1. นางจันทร์สม สายธรา อายุ 66 ปี
2. นายวสันต์ คุณยศยิ่ง อายุ 16 ปี
3. นายอินสม นันตา อายุ 45 ปี

: เชียงราย

1. นายแดง คำบุญเรือง อายุ 52 ปี
2. นายทองแก้ว ทิพจักร อายุ 52 ปี

ผลการสนทนากลุ่มอาชีพเล่นดนตรีและเพลงพื้นบ้าน

(1) กลุ่มผู้เล่นดนตรีและเพลงพื้นบ้านชะลื้อ ขอ จึง นั้นเป็นศิลปะประจำล้านนาซึ่งกำลังจะสูญหาย เนื่องจากเป็นศิลปะเฉพาะตัว ส่วนใหญ่สูงอายุเป็นชาย และผู้สูงอายุเป็นหญิงที่เด่นในจังหวัดเชียงใหม่ คือ คุณแม่จันทร์สม สายธรา

(2) โดยเฉพาะคุณแม่จันทร์สม จะมีรายได้สูงสุดประมาณ 30,000-40,000 บาทต่อเดือน นอกนั้นมีรายได้ต่ำประมาณ 2,400-6,000 บาทเท่านั้น

(3) การถ่ายทอดวิชาชีพนี้เป็นเรื่องยาก มีผู้สนใจน้อยและขาดความอดทนในการศึกษาและฝึกฝน จึงเป็นการถ่ายทอดเฉพาะในกลุ่มเครือญาติ ลูก-หลาน เท่านั้น

(4) ปัญหาขาดผู้สืบทอดอาชีพนี้ ผู้สนใจขาดทุนทรัพย์และขาดผู้สนับสนุน ขาดผู้มีพรสวรรค์ด้านนี้ คนสมัยใหม่ไม่เห็นคุณค่าของงานด้านนี้ เห็นว่าเป็นอาชีพที่ต่ำต้อย รัฐไม่เห็นคุณค่าและให้การส่งเสริม ถ้าเปรียบเทียบกับอาชีพหมอลำ/ ลำตัด ซึ่งมีผู้ที่ได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติ ส่วนขอพื้นเมืองยังไม่มีผู้ได้รับรางวัลนี้เลย คนรุ่นใหม่พยายามตั้งวงดนตรีแต่ไม่เป็นแบบดั้งเดิม ทำให้ขาดความเป็นเอกลักษณ์

(5) ระยะเวลาในการเรียนรู้และฝึกความชำนาญต้องใช้เวลาอย่างน้อยประมาณ 6 เดือน - 1 ปี

ภาพ 7 : เครื่องดนตรีพื้นบ้าน สะล้อ ซอ ซึง

8) การทำเขียนพิธิ (แบบโบราณ)

ผู้ถ่ายทอด 1. พ่อสร้อย โมะะ (เสียชีวิต)

2. อาจารย์ชาญชัย เรืองตะกุด (ลำปาง)

ผู้สืบทอด 1. อาจารย์สมบุรณ์ ออประคิษฐ์ (เชียงใหม่)

2. นางชนากา สุวรรณ (เชียงใหม่)

วัตถุประสงค์ของการทำเขียนพิธิแบบโบราณนี้มิใช่การทำเขียนสะเดาะเคราะห์ หรือ สิบชะตาตามที่เห็นทั่วไปปัจจุบัน เป็นเรื่องโบราณของพื้นบ้านล้านนาที่ให้ความสำคัญต่อการ สงเคราะห์ผู้เดือดร้อนและใช้เมื่อมีความจำเป็นบางกรณี เช่น ปัญหาครอบครัว การเจ็บป่วย การ แก้อาการที่ถูกรบกวน ฯลฯ โดยผู้ทำเขียนพิธินี้จะต้องเป็นผู้มีคุณธรรม การถ่ายทอดวิชานี้จะ ต้องคัดเลือกผู้สืบทอดตามคุณลักษณะและความพอใจของผู้ถ่ายทอดเท่านั้น ต้องใช้เวลาเรียนนาน ทุกวันติดต่อกันเป็นเวลา 1 ปี

ขั้นตอนการทำพิธิ ดังนี้

1) เขียนอักษร ภาษาพื้นเมืองล้านนา

2) เขียนภาษาบาลี สามารถเขียนและแปลภาษาล้านนาเป็นภาษาไทยได้

3) เรียนการเขียนองค์เขียน โดยใช้วัสดุสำคัญเช่น กระดาษสา, ด้ายดิบ, ขี้ผึ้งบริสุทธิ์

ฯลฯ

4) ทำพิธิม้วนเป็นเล่มเขียนขณะเขียนปัญหาเฉพาะบุคคลแต่ละเรื่อง พร้อมการแก้ไข ด้วยยันต์ภาษาบาลี และไทยล้านนา ต้องมีคาถากำกับ ถ้าเป็นเรื่องมหานิยมให้ม้วนเข้าหาตัว แต่ถ้า เป็นการทำลายล้างให้ม้วนออกนอกตัว

5) สรุบที้น หรือการทำเขียนสี่ (ม้วน) เช่นเดียวกับวิธีการปลูกเสก วางเขียนนั้น บนพานครุ และเริ่มการสวดเป็นอันจบพิธิ

การพัฒนา :

1) การเขียนอักษรลงบนกระดาษ สมัยโบราณใช้เขียนแผ่นใหญ่ ปัจจุบันใช้การ ถ่ายสำเนาย่อให้เล็กลงเป็นแผ่นยันต์แต่ละชนิด นำมาแปะหุ้มเขียนที่สำเร็จแล้ว

2) นำองค์ยันต์เขียนมาแปะบนกระดาษม้วนให้เป็นเล่มใส่เขียนแล้วหุ้มกับขี้ผึ้ง บริสุทธิ์

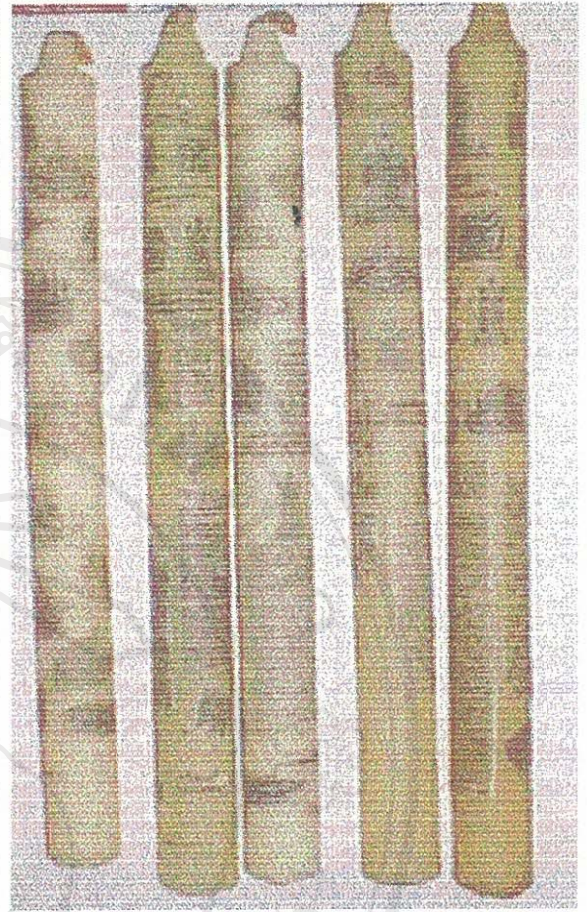
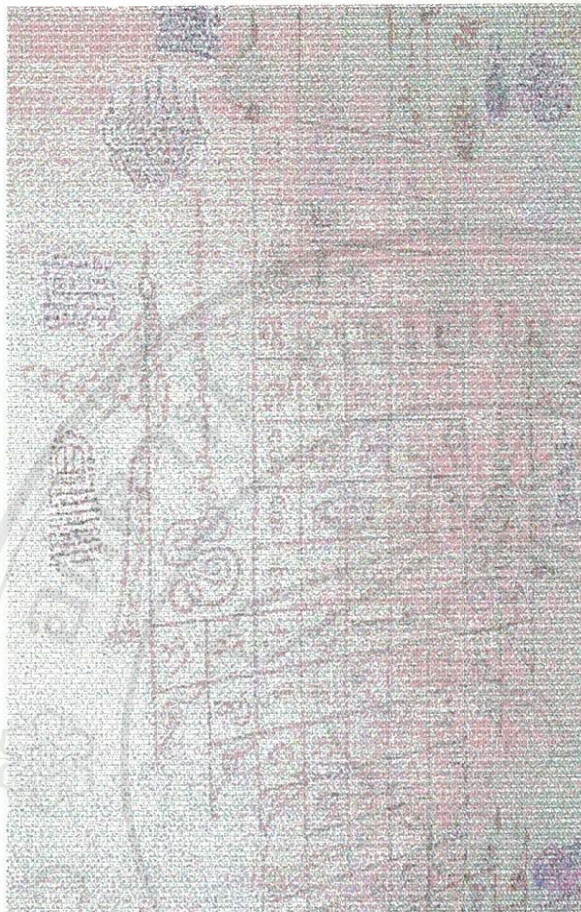
ประเภทของเขียนที่ทำ : เพื่อสะเดาะเคราะห์หรือแก้ไขปัญหาดัง ๆ มีชื่อตามอักษร และวิธีแก้แบบโบราณ เช่น เขียนขออนุญาต เขียนพระสยามเทวาธิราช เขียนไฟม้างกลับ หรือ กาสะท่อนย้อนกลับไป เขียนพิเศศรอบจักรวาล เขียนคำรับมหาพิชัยสงคราม เขียนขมากรรม เขียนพระเจ้าอุ้มแม่ข้ามน้ำ เขียนพระมาลัยโปรดสัตว์โลก เขียนบารมีหลวงภาคมนุษย์ เขียนหมาก

แดงลายกลายเป็นหัวแพะ เทียนหมกนํ้านมแมว เทียนฉิมพลีโจงแก้ว เทียนเศรษฐีจีไว้ เทียน
เศรษฐีทั้ง 5 ฯลฯ (ดูรายละเอียดภาคผนวก 2)

ปัญหา : ผู้สืบทอดและถ่ายทอดวิชาชีพนี้น้อยมากเนื่องจากวัตถุประสงค์ไม่ใช่ทำ
เพื่อการค้า คุณสมบัติของผู้จะทำเทียนพิธีแบบโบราณนี้ได้ จะต้องมีความรู้ เพื่อการสงเคราะห์
แก้ไขปัญหาเดือดร้อน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาพ 8 : การทำเทียนพีธีแบบโบราณ

3.2 เปรียบเทียบผลการสนทนาตามกลุ่มประเภทงาน

การเปรียบเทียบตามกลุ่มประเภทงานที่ทำได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ที่มีลักษณะร่วมบางอย่างที่คล้ายคลึงกัน คือ

- 1) การสร้างลวดลาย แกะสลักบนวัตถุ
- 2) การประดิษฐ์สิ่งของ เช่น กระดาษสา การจักสาน และเครื่องปั้นดินเผา
- 3) การเล่นดนตรีและเพลงพื้นบ้าน

ดังรายละเอียดแสดงการเปรียบเทียบตามหัวข้อการสนทนาดังต่อไปนี้

หัวข้อการสนทนา	ประเภทงาน		
	การสร้างลวดลาย / แกะสลักบนวัตถุ	การประดิษฐ์กระดาษสา, จักสาน และเครื่องปั้นดินเผา	การเล่นดนตรีและเพลงพื้นบ้าน
1. มีอาชีพหลักอื่น ทำอยู่ด้วย	<u>ทอผ้าพื้นเมือง</u> - ไม่มี / แม่บ้าน - เกษตรกรรม <u>แกะสลัก</u> - ไม่มี / แม่บ้าน - เกษตรกรรม - ค้าขาย - รับจ้าง	<u>จักสาน</u> - เกษตรกรรม <u>เครื่องปั้นดินเผา</u> - ไม่มี / แม่บ้าน - รับจ้าง <u>ประดิษฐ์กระดาษสา</u> - ไม่มี / แม่บ้าน - เกษตรกรรม - ค้าขาย	- ไม่มี / แม่บ้าน - เกษตรกรรม - รับราชการ - รับจ้าง
2. รับการถ่ายทอดวิชาชีพจากผู้อื่น	<u>ทอผ้าพื้นเมือง</u> - พ่อ, แม่ - อาศัยการดูเขาทำและทำตาม	<u>จักสาน</u> - พ่อ, แม่ - มีอาจารย์จากศูนย์ส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมมาสอน	- ญาติ

หัวข้อการสนทนา	ประเภทงาน		
	การสร้างลวดลาย / แกะสลักบนวัตถุ	การประดิษฐ์กระดาษสา, จักสาน และเครื่องปั้นดินเผา	การเล่นดนตรีและเพลงพื้นบ้าน
	<u>แกะสลัก</u> - พ่อ, แม่ - ปู่-ย่า, ตา-ยาย - ญาติพี่น้อง	<u>เครื่องปั้นดินเผา</u> - พ่อ, แม่ - ญาติพี่น้อง <u>ประดิษฐ์กระดาษสา</u> - อาจารย์จากศูนย์ส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมมาสอน - อาศัยการจดจำและทำตาม	
3. ระยะเวลาการเรียนรู้วิชาชีพนี้	<u>ทอผ้าพื้นเมือง</u> - ประมาณ 1 เดือน - 3 ปี <u>แกะสลัก</u> - ประมาณ 4 - 5 ปี	<u>จักสาน</u> - ประมาณ 3 เดือน <u>เครื่องปั้นดินเผา</u> - ประมาณ 6 เดือน - 1 ปี <u>ประดิษฐ์กระดาษสา</u> - ประมาณ 10 วัน - 1 เดือน	- ประมาณ 1 ปี
4. การถ่ายทอดให้ผู้อื่น	<u>ทอผ้าพื้นเมือง</u> - ไม่มีการถ่ายทอด <u>แกะสลัก</u> - ลูก, หลาน	<u>จักสาน</u> - ลูก, หลาน - บางครั้งก็ไม่ได้ถ่ายทอดให้ใคร	- ชาวบ้านที่สนใจอยากมาเรียนก็จะสอนให้

หัวข้อการสนทนา	ประเภทงาน		
	การสร้างลวดลาย / แกะสลักบนวัตถุ	การประดิษฐ์กระดาดสา, จักสาน และเครื่องปั้นดินเผา	การเล่นดนตรีและเพลงพื้นบ้าน
		<u>เครื่องปั้นดินเผา</u> - ไม่มีการถ่ายทอด <u>ประดิษฐ์กระดาดสา</u> - ลูก, หลาน - ผู้สนใจ	
5. ผลตอบแทน เงินเดือน (บาท)	<u>ทอผ้าพื้นเมือง</u> - 1,000 - 3,500 <u>แกะสลัก</u> - 1,000 - 30,000	<u>จักสาน</u> - 450 - 3,000 <u>เครื่องปั้นดินเผา</u> - 1,200 - 10,000 <u>ประดิษฐ์กระดาดสา</u> - 2,250 - 15,000	- 3,000 - 6,000
6. ปัญหาในวิชาชีพ	<u>ทอผ้าพื้นเมือง</u> - ไม่มีใครสืบต่ออาชีพ เพราะรายได้ ได้น้อย - ตลาดค่อนข้างน้อย ขาดการรองรับ - ลวดลายในการทอ ขาดต่อการจดจำ - ใช้ระยะเวลาใน การทำงานค่อนข้าง สูง	<u>จักสาน</u> - รายได้น้อย - ไม่มีผู้นำในการรวม กลุ่ม - ถูกนายทุนกดราคา - วัตถุดิบมีราคาแพง <u>เครื่องปั้นดินเผา</u> - ถูกกดราคาจากพ่อค้า คนกลาง - ต้นทุนสูง	- ไม่มีผู้สืบทอดต่อ ขาดการสนับสนุน - ได้ผลตอบแทนไม่คุ้ม กับงาน - ฝีมือต้องดีถึงจะมีคน จ้าง และอาชีพนี้ต้อง กลับบ้านดึก

หัวข้อการสนทนา	ประเภทงาน		
	การสร้างลวดลาย / แกะสลักบนวัตถุ	การประดิษฐ์กระดาดสา, จักสาน และเครื่องปั้นดินเผา	การเล่นดนตรีและเพลงพื้นบ้าน
	แกะสลัก - วัตถุดิบหายาก - รายได้น้อย - ต้นทุนสูง - งานไม่แน่นอน - ไม่ค่อยมีลูกค้า - ไม่มีผู้สืบทอดอาชีพ - มีปัญหาด้านสุขภาพ เช่น สายตา หู เพราะเป็นงานละเอียดและใช้เสียงดัง	- ใช้ระยะเวลาในการปั้นค่อนข้างสูง - ปวดเมื่อยตามร่างกาย ประดิษฐ์กระดาดสา - เคยมีปัญหาไม่มีตลาดรองรับและผลิตภัณฑ์ไม่เป็นที่ต้องการ - งานที่ทำแล้วแต่ order ที่สั่งเข้ามาทำให้รายได้ไม่แน่นอน	
7. ข้อเสนอแนะ	ทอดผ้าพื้นเมือง - อยากให้รัฐบาลช่วยเหลือในด้านการตลาด - หาดตลาดให้กว้างขึ้น เพื่อจำหน่ายได้รวดเร็วขึ้น การแกะสลัก - ผู้จัดทำควรมีลายให้ดู และผู้ที่สั่งไม้เข้ามา ควรเลือกไม้ที่ไม่มีตา และไม้ควรแห้งเพื่อจะได้งานออกมาสวยงาม - อยากให้รัฐบาลสนับสนุนวิชาชีพนี้ โดย	จักสาน - ภาครัฐควรเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องของการออกเงินให้กู้ยืม เพื่อใช้ในการจัดซื้อวัตถุดิบ - น่าจะมีการจัดตั้งและรวมตัวเป็นสหกรณ์ เครื่องปั้นดินเผา - รัฐบาลน่าจะสนับสนุนให้มีการจัดงานแสดงเกี่ยวกับสินค้าหัตถกรรมเหมือนที่เคยมีการจัดที่สวนอัมพร	- ให้มีการสอนในโรงเรียนเพราะว่าเครื่องดนตรีพื้นบ้านมีราคาถูก - รัฐบาลน่าจะให้การสนับสนุนอาชีพนี้

หัวข้อการสนทนา	ประเภทงาน		
	การสร้างลวดลาย / แกะสลักบนวัตถุ	การประดิษฐ์กระดาษสา, จักสาน และเครื่องปั้น ดินเผา	การเล่นดนตรีและเพลง พื้นบ้าน
	การจัดให้มีร้านค้า ภายในหมู่บ้าน และจัดให้เป็น สถานที่ท่องเที่ยว ราคาของผลิตภัณฑ์ จะได้ราคาดีขึ้น และเป็นการสร้าง งาน - จัดให้มีโรงเรียน สอนเกี่ยวกับอาชีพ นี้	<u>ประดิษฐ์กระดาษสา</u> - กลุ่มสตรีของกรมส่งเสริมอาชีพสตรีควรมี การให้คำแนะนำและ เสนอทุนให้ และส่ง ไปเรียนเพิ่มเติมพร้อม ทั้งมีตลาดให้ - ควรมีสถานที่ส่งสินค้า ที่แน่นอนและสนับสนุน ให้มีการส่งออก เพื่อจะมีงานทำตลอด - เพิ่มค่าจ้าง และ ส่งเสริมให้มีการใช้ร่วม กระดาษสา	

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 71 ราย คือ ผู้ที่ร่วมอยู่ในกลุ่มสนทนาตามสาขาวิชาชีพต่าง ๆ มีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดเชียงราย 29 ราย และเชียงใหม่ 42 ราย การวิเคราะห์ข้อมูลจะแบ่งเป็น 5 หัวข้อ คือ

- 1) วิเคราะห์ลักษณะทั่วไป
- 2) วิเคราะห์อายุกับรายได้
- 3) วิเคราะห์ลักษณะการสืบทอดและการถ่ายทอดวิชาชีพ
- 4) วิเคราะห์การให้ความสำคัญต่อกลุ่มวิชาชีพ
- 5) วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับอาชีพสาขาอุตสาหกรรม และหัตถกรรม

4.1 วิเคราะห์ลักษณะทั่วไป

วิเคราะห์ลักษณะที่สนใจต่าง ๆ คือ เพศ ระดับการศึกษา ที่อยู่ การประกอบอาชีพ เสริม และความสัมพันธ์กับผู้ถ่ายทอดความรู้วิชาชีพเปรียบเทียบตามลักษณะประเภทงานที่ทำ โดยแยกตามจังหวัดที่อยู่ (ตาราง 1.1 -1.3)

1) กลุ่มจังหวัดเชียงใหม่

เนื่องจากมีข้อมูลของผู้เล่นดนตรีที่บ้านเพียง 1 คน จึงแยกวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะงานเพียง 2 ประเภท โดยมีสัดส่วนของผู้ทำงานประเภทสร้างลวดลายร้อยละ 47.6 (20 ราย) และประเภทผู้ประดิษฐ์สิ่งของร้อยละ 52.4 (22 ราย) ผลการวิเคราะห์มีดังต่อไปนี้

ก. ประเภทงานสร้างลวดลาย มีสัดส่วนผู้ประกอบการเพศชายมากกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 53.3 > 44.4) มีผู้จบการศึกษาระดับประถม 4 น้อยกว่าผู้จบระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 23.8 < 71.4) ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเมืองมากกว่านอกเมืองเนื่องจากสถานที่ประกอบการเป็นร้านค้าด้วย ส่วนใหญ่ร้อยละ 51.6 เป็นผู้มีงานทำประเภทนี้เพียงอย่างเดียว ส่วนน้อยร้อยละ 40 มีอาชีพเกษตรกรรมทำร่วมอยู่ด้วย ประมาณร้อยละ 72.6 เป็นผู้ได้รับการถ่ายทอดวิชาชีพนี้จากเครือญาติ โดยเฉพาะจากบิดามากกว่าจากมารดาและญาติพี่น้องอื่น ๆ

ข. ประเภทงานประดิษฐ์สิ่งของ มีลักษณะของผู้ประกอบการตรงข้ามกับประเภทสร้างลวดลาย คือ มีสัดส่วนของเพศหญิงสูงกว่าชาย (ร้อยละ 55.6 > 40.0) จบการศึกษาระดับมัธยมน้อยกว่าระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 23.8 < 76.2) ส่วนใหญ่อาศัยอยู่นอกเมือง

และมีสัดส่วนผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพเสริมร้อยละ 60 ได้รับการถ่ายทอดวิชาชีพจากบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เครือญาติร้อยละ 71.4

ก. ผลการทดสอบค่าสถิติไคสแควร์ (χ^2) พบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มประเภทงานในระดับนัยสำคัญ 0.01 คือระดับการศึกษา ที่อยู่ และผู้ถ่ายทอดวิชาชีพ นั่นคือกลุ่มประเภทงานสัปดาห์ละหลาย ๆ และประดิษฐ์สิ่งของ จะมีลักษณะของการศึกษา ที่อยู่ และผู้ถ่ายทอดวิชาชีพตรงข้ามกัน แต่เมื่อรวมค่า χ^2_{pooled} ปรากฏว่าผลกระทบรวมของลักษณะทั่วไปทั้ง 5 ประการ มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มประเภทงานสัปดาห์ละหลาย และประดิษฐ์สิ่งของ

2) กลุ่มจังหวัดเชียงราย

มีสัดส่วนผู้ทำงานประเภทสร้างผลผลิตบนวัตถุดิบที่สุด ร้อยละ 62.1 (18 ราย) ประเภทให้บริการเล่นดนตรีและเพลงพื้นบ้านร้อยละ 20.7 (6 ราย) และมีผู้ทำงานประดิษฐ์สิ่งของน้อยที่สุด ร้อยละ 17.2 (5) ผลการวิเคราะห์มีดังต่อไปนี้

ก. ส่วนใหญ่ของแรงงานเพศชายจะอยู่ในกลุ่มงานดนตรีและเพลงพื้นบ้านมากกว่ากลุ่มสร้างผลผลิต และกลุ่มประดิษฐ์สิ่งของ ร้อยละ 54.6, 36.4 และ 9.0 ตามลำดับ ในขณะที่แรงงานหญิงจะเป็นผู้ทำงานประเภทสร้างผลผลิตมากกว่าประเภทประดิษฐ์สิ่งของ (ร้อยละ 77.8 > 22.0) ส่วนในกลุ่มเล่นดนตรีและเพลงพื้นบ้านของจังหวัดเชียงรายไม่มีผู้ทำงานเพศหญิงเลย

ข. เปรียบเทียบระหว่างผู้ทำงานทั้ง 3 ประเภท ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถม 4 และต่ำกว่า มีจำนวน 24 ราย และผู้จบการศึกษาระดับมัธยมมีเพียง 5 ราย อยู่ในกลุ่มผู้ทำงานประเภทสร้างผลผลิต 4 คน และเล่นดนตรีพื้นบ้าน 1 คน

ค. ผู้ที่อยู่ในเมืองจะทำงานประดิษฐ์สิ่งของ ร้อยละ 50 และทำงานสร้างผลผลิต กับเล่นดนตรีร้อยละ 25 เท่ากัน ในขณะที่ผู้อยู่นอกเมืองจะทำงานประเภทสร้างผลผลิตสูงกว่าประเภทเล่นดนตรี และประดิษฐ์สิ่งของร้อยละ 76.2, 19.0 และ 4.8 ตามลำดับ

ง. กลุ่มทำงานประเภทสร้างผลผลิตมีอาชีพเสริมด้านเกษตรกรรมน้อยกว่าผู้ทำงานหลักอย่างเดียว (ร้อยละ 60 < 63.2) ส่วนกลุ่มทำงานประดิษฐ์สิ่งของจะมีอาชีพเกษตรกรรมเสริมด้วย มากกว่าผู้ทำงานหลักอย่างเดียว (ร้อยละ 20.0 > 15.8) ส่วนผู้เล่นดนตรีพื้นบ้านจะมีอาชีพเสริมด้านเกษตรกรรมและมีอาชีพเสริมด้านอื่นด้วย สัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

จ. ผู้ถ่ายทอดความรู้วิชาชีพในกลุ่มสร้างผลผลิต จะเป็นคนอื่นมากกว่าเครือญาติ (ร้อยละ 66.7 > 57.2) ในขณะที่กลุ่มประดิษฐ์สิ่งของจะมีผู้ถ่ายทอดวิชาชีพจากเครือญาติมาก

กว่าคนอื่น (ร้อยละ 21.4 > 13.3) ส่วนกลุ่มเล่นดนตรีที่บ้านผู้ถ่ายทอดจะเป็นทั้งครูญาติและคนอื่นใกล้เคียงกัน

ฉ. ผลการทดสอบค่าสถิติ χ^2 พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มประเภทงานทั้ง 3 สูง เพศ ที่อยู่ และระดับการศึกษา และเมื่อรวมผลกระทบร่วมของตัวแปรอาชีพเสริมและผู้ถ่ายทอดวิชาชีพ รวมทั้งหมด 5 ตัวแปร มีความสัมพันธ์ต่อกับกลุ่มประเภทงานของจังหวัดเชียงรายในระดับนัยสำคัญสูง ($\alpha = 0.01$)

3) ภาพรวมเชียงใหม่-เชียงราย

มีสัดส่วนผู้ทำงานประเภทสร้างผลผลิตมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 53.5) จำนวน 38 ราย กลุ่มผู้ประดิษฐ์สิ่งของร้อยละ 36.6 (26 ราย) ที่เหลืออีก 7 ราย อยู่ในกลุ่มงานเล่นดนตรีที่บ้าน ผลการวิเคราะห์มีดังต่อไปนี้

ก. กลุ่มผู้ทำงานประเภทสร้างผลผลิตจะมีแรงงานผู้หญิงมากกว่าชาย (ร้อยละ 57.8 > 46.2) มีระดับการศึกษาใกล้เคียงกันทั้งผู้ที่จบชั้นประถม 4 และจบมัธยม (ร้อยละ 54.4 VS 50.0) ส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในเมือง (ร้อยละ 62.5) มากกว่าอยู่นอกเมือง (ร้อยละ 50.9) มีสัดส่วนผู้ทำงานหนักอย่างเดียวนอกจากมีอาชีพเสริมด้านเกษตรกรรม (ร้อยละ 54.9 > 50.0) ได้รับการถ่ายทอดวิชาชีพนี้จากเครือญาติมากกว่าบุคคลอื่น (ร้อยละ 66.7 > 40.0)

ข. กลุ่มผู้ประดิษฐ์สิ่งของจะมีแรงงานผู้หญิงมากกว่าชาย (ร้อยละ 42.2 > 26.9) การศึกษาทั้งสองระดับใกล้เคียงกัน อยู่นอกเมืองมากกว่าอยู่ในเมือง (ร้อยละ 40.0 > 25.0) มีอาชีพเสริมด้านเกษตรกรรมมากกว่าทำงานประดิษฐ์อย่างเดียว (ร้อยละ 40.0 > 35.3) ผู้ถ่ายทอดวิชาชีพเป็นบุคคลอื่นมากกว่าเครือญาติ (ร้อยละ 48.6 > 25.0)

ค. กลุ่มเล่นดนตรีที่บ้านส่วนใหญ่เป็นผู้ชายมีการศึกษาระดับประถม 4 อยู่ในเมืองไม่มีอาชีพเสริมด้านเกษตรกรรม ได้รับการถ่ายทอดวิชาชีพจากบุคคลอื่นมากกว่าเครือญาติ

4.2 วิเคราะห์อายุกับรายได้

จากตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ยของอายุ และรายได้ต่อเดือน เปรียบเทียบระหว่างประเภทของงานที่ทำกับจังหวัดที่อยู่ พบว่า

ก. โดยภาพรวมอายุเฉลี่ยของแรงงานฝีมือ ประมาณอายุ 47 ปี มีการกระจายของอายุมาก (จากอายุ 46 - 81 ปี) อายุน้อยที่สุดอยู่ในกลุ่มเล่นดนตรีที่บ้าน ซึ่งได้รับการถ่ายทอดวิชาชีพจากบรรพบุรุษ ส่วนอายุมากที่สุดอยู่ในกลุ่มงานประดิษฐ์สิ่งของ

ข. รายได้เฉลี่ยของผู้ตอบทั้งหมดประมาณเดือนละ 4,800 บาท เป็นรายได้จากแรงงานฝีมืออย่างเดียว กลุ่มช่างประคิษฐ์จะมีรายได้เฉลี่ยต่ำสุดเดือนละ 3,830 บาท สูงสุดเป็นกลุ่มสร้างลวดลายฯ เดือนละ 5,455 บาท การกระจายข้อมูลรายได้มีค่าอยู่ระหว่าง 450 บาท ถึง 30,000 บาท จะเห็นว่า โดยลำพังรายได้จากวิชาชีพช่างฝีมือเพียงอย่างเดียว จะไม่พอเลี้ยงครอบครัว โดยเฉพาะช่างประคิษฐ์สิ่งของที่มีรายได้น้อยที่สุด มักจะมีงานอื่นเสริม หรือใช้วิชาชีพเป็นงานเสริม และมีอาชีพหลักอย่างอื่น เช่น เกษตรกรรม เป็นต้น

ค. ข้อสังเกต กลุ่มที่อายุมาก คือ ช่างประคิษฐ์ จะมีรายได้ต่ำสุด 450 บาท ในขณะที่กลุ่มคนตรีพื้นบ้านมีอายุน้อยสุด แต่มีรายได้ค่าสูงสุด 30,000 บาท เห็นได้ว่าค่าตอบแทนของแรงงานฝีมือเหล่านี้มีค่าเฉลี่ยต่ำมาก จึงมีแนวโน้มว่าคนรุ่นใหม่มักไม่สนใจจะเรียนรู้ หรืออนุรักษ์ศิลปะ ฝีมือประเภทเหล่านี้สืบทอดไว้

ง. รายได้เฉลี่ยของกลุ่มแรงงานช่างฝีมือสร้างลวดลาย ฯ ของจังหวัดเชียงรายจะสูงกว่า ช่างสร้างลวดลาย ฯ ของจังหวัดเชียงใหม่ (6,399 VS 4,605 บาท) และช่างสลักลวดลายของจังหวัดเชียงใหม่ มีอายุเฉลี่ยมากกว่าช่างของจังหวัดเชียงรายในกลุ่มงานประเภทเดียวกัน (42.2 VS 48.5 ปี) ซึ่งมีลักษณะเปรียบเทียบได้ว่า ผู้อายุน้อย จะมีรายได้สูงกว่าผู้สูงอายุ

จ. ส่วนช่างประคิษฐ์ในกลุ่มผู้มีอายุมากของจังหวัดเชียงรายอายุ 60 ปี จะมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,050 บาท สูงกว่าช่างประคิษฐ์ของจังหวัดเชียงใหม่ อายุเฉลี่ย 48 ปี และ มีรายได้เฉลี่ย 3,050 บาทต่อเดือน

4.3 ลักษณะการสืบทอดและถ่ายทอดวิชาชีพ

เกณฑ์ที่นำมาใช้ในการวัดลักษณะของการสืบทอดวิชาชีพ มีองค์ประกอบในเรื่องระยะเวลาหรือช่วงเวลาที่ใช้ในการเรียนและฝึกปฏิบัติมาจนชำนาญ กับความบ่อยของการเรียนและฝึกในช่วงเวลานั้น ส่วนการถ่ายทอดวิชาชีพจะมีระยะเวลาและความบ่อยของการสอนให้กับบุคคลอื่น เช่นเดียวกัน มาตรวัดที่นำมาใช้มีสูตรการคำนวณดังนี้

$$ZCORE1 = (TIME_1 \times FREQ_1) * (MAX_1 / 100)$$

$$ZCORE2 = (TIME_2 \times FREQ_2) * (MAX_2 / 100) ;$$

ZCORE1 = คะแนนรับการสืบทอด ซึ่งปรับมาตรฐานเป็นค่า Ratio Scale แล้ว

ZCORE2 = คะแนนการถ่ายทอดให้ผู้อื่นซึ่งปรับมาตรฐานเป็นค่า Ratio Scale แล้ว

$TIME_{1..2}$ = ระยะเวลาของช่วงการเรียนรู้จนติดต่อกันมีหน่วยเป็นเดือน ค่าต่ำสุดสำหรับการสืบทอดอย่างน้อย 1 เดือน (การสืบทอดมีค่าต่ำสุด = 0 คือไม่ได้สอนใครเลย)

$FREQ_{1..2}$ = ค่าความบ่อยหรือจำนวนครั้งที่รับการฝึกฝน/ สอนในช่วงเวลานั้น มีค่าต่ำสุดอย่างน้อย 1 ครั้งสำหรับการสืบทอดและ (ถ้าไม่มีการถ่ายทอดจะได้คะแนน 0)

จากตาราง 3 วิเคราะห์ได้ว่า

ก. ลักษณะการสืบทอดวิชาชีพโดยรวมได้คะแนนต่ำมากเพียง 12.2 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบกับลักษณะประเภทงาน กลุ่มสร้างผลผลิตฯ จะได้คะแนนการสืบทอดสูงสุด (15.3) มากกว่ากลุ่มอื่นๆ อาจเนื่องจากต้องใช้เวลาในการฝึกฝนกว่าจะชำนาญ กลุ่มประดิษฐ์สิ่งของฯ ได้คะแนนรองลงมา (9.1) และกลุ่มด้านบริการเล่นดนตรีที่บ้านได้คะแนนต่ำสุด (6.7)

ข. การถ่ายทอดวิชาชีพโดยรวมได้คะแนนต่ำกว่าการสืบทอดเกือบเท่าตัวมีคะแนนเพียง 6.9 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบกับประเภทงาน มีลักษณะเหมือนการสืบทอดฯ คือกลุ่มสร้างผลผลิตฯ ได้คะแนนสูงสุด รองลงมาเป็นกลุ่มประดิษฐ์สิ่งของ และคะแนนต่ำสุดเป็นกลุ่มบริการเล่นดนตรีที่บ้าน คือ 9.8, 3.9 และ 2.0 คะแนน ตามลำดับ ผลการทดสอบค่าสถิติ F (ANOVA) คะแนนทั้ง 3 กลุ่มมีความแตกต่างกันในระดับนัยสำคัญ ($\alpha = 0.10$)

ค. เมื่อเปรียบเทียบอัตราการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงของคะแนนการสืบทอดและการถ่ายทอดฯ ผลเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือการถ่ายทอดวิชาชีพแรงงานฝีมือที่ต้องอาศัยความชำนาญเหล่านี้จะลดน้อยลงเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในกลุ่มสร้างผลผลิต เช่น ทอผ้าพื้นเมือง แกะสลักไม้ และแกะสลักเครื่องเงิน ฯลฯ มีอัตราการพัฒนาน้อยที่สุด (- 0.35) กลุ่มประดิษฐ์สิ่งของฯ มีการพัฒนามากกว่ากลุ่มแรก (- 0.57) แต่ก็ยังถือว่าเป็นการพัฒนาที่ถดถอย เช่น เติบโตขึ้นกับกลุ่มดนตรีที่บ้าน (- 0.70) โดยภาพรวมของกลุ่มวิชาชีพที่ศึกษาทั้งหมด มีอัตราการพัฒนาที่ต่ำกว่าเดิมมากกว่าร้อยละ 50 หมายความว่าผู้ได้รับการสืบทอดมา ไม่สามารถถ่ายทอดไปยังกลุ่มแรงงานรุ่นใหม่ได้มาก ซึ่งเป็นสัญญาณบ่งชี้ได้ว่า หากไม่มีการอนุรักษ์วิชาชีพเหล่านี้ไว้ย่อมอาจสูญหายไปพร้อมกับแรงงานสูงอายุไปในที่สุด

4.4 วิเคราะห์การให้ความสำคัญต่ออาชีพของตน

หลังจากการสนทนากลุ่มในหัวข้อเรื่องปัญหาของแต่ละอาชีพที่ผู้ร่วมสนทนาได้อภิปรายกันไปแล้วนั้น ได้ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเรียงลำดับวิชาชีพ 6 กลุ่ม ที่ผู้ตอบเห็นว่ามีความสำคัญ 3 อันดับแรก ดังนี้หัวข้อวิเคราะห์คือ 1) การให้ความสำคัญต่อวิชาของตนเองและ 2) ทัศนคติความนิยมต่อวิชาชีพอุตสาหกรรม และหัตถกรรม ดังต่อไปนี้

1) สัดส่วนการให้ความสำคัญต่อวิชาชีพของตนแยกตามกลุ่มประเภทงาน (ตาราง 4)

พบว่า

ก. โดยรวมความนิยมต่อวิชาชีพ 3 อันดับแรก มีผู้ให้ความสำคัญต่ออาชีพคนตรีพื้นบ้านมากที่สุด (ร้อยละ 37.8) ลำดับรองคือ อาชีพทอผ้าพื้นเมือง (ร้อยละ 30.7) ลำดับสามคือวิชาชีพทำเครื่องปั้นดินเผา มีผู้นิยมน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 2.4

ข. เมื่อเปรียบเทียบในกลุ่มผู้ทำงานประเภทสร้างลวดลายฯ จะให้ความสำคัญต่ออาชีพศิลปินคนตรีพื้นบ้านมากที่สุด รองลงมาเป็นกลุ่มอาชีพทอผ้าพื้นเมือง และอาชีพแกะสลักลวดลาย ในอัตราร้อยละ 40.0, 25.5 และ 18.2 ตามลำดับ

ค. กลุ่มผู้ทำงานประดิษฐ์สิ่งของฯ ให้ความสำคัญกับอาชีพเล่นดนตรีพื้นบ้าน และทอผ้าพื้นเมืองในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันร้อยละ 37.3 และ 35.6 ตามลำดับ รองลงมาเป็นอาชีพแกะสลักลวดลายเท่ากับร้อยละ 16.9 และช่างประดิษฐ์ฯ ร้อยละ 5.1 และให้ความสำคัญต่องานเครื่องปั้นดินเผาน้อยที่สุด ซึ่งเป็นความเห็นที่เหมือนกับส่วนรวม

ง. กลุ่มเล่นดนตรีพื้นบ้านให้ความสำคัญต่ออาชีพของตนเองเท่ากับอาชีพทอผ้าพื้นเมืองร้อยละ 30.8 และลำดับสองให้ความสำคัญต่ออาชีพช่างประดิษฐ์ และ อาชีพช่างแกะสลักลวดลายเท่ากับร้อยละ 15.4 และให้ความสำคัญต่อช่างปั้นดินเผาน้อยที่สุด ซึ่งเป็นความเห็นเหมือนกับส่วนรวมเช่นเดียวกัน

2) วิเคราะห์ดัชนีความนิยมต่อวิชาชีพอุตสาหกรรม และหัตถกรรม

โดยวิเคราะห์ดัชนีการเปลี่ยนแปลงความนิยมจากอาชีพที่ตนเองกำลังทำอยู่ เปรียบเทียบกับความเห็นการให้ความสำคัญกับอาชีพในกลุ่มวิชาชีพ 6 กลุ่มนี้รวม 3 อันดับแรก มีสูตรการคำนวณดัชนีการเปลี่ยนแปลง หรือ ดัชนีความนิยมดังนี้

$$\text{ดัชนีความนิยม} = \frac{\text{กลุ่มอาชีพที่ให้ความสำคัญ}}{\text{กลุ่มอาชีพปัจจุบัน}} \times k$$

k = ค่าคงที่เมื่อเทียบฐานจาก 1 หรือ 100 ถ้าคิดเป็นเปอร์เซ็นต์

ผลการวิเคราะห์ มีดังต่อไปนี้

ก. จากตาราง 5 พบว่า กลุ่มอาชีพที่ได้รับความนิยมสูงสุด คือ วิชาชีพคนตรีพื้นบ้าน ผู้ตอบให้ความเห็นสนับสนุนวิชาชีพเล่นดนตรีพื้นบ้านมากกว่าเดิม 3.69 เท่า และเห็นว่าเป็นวิชาชีพที่ควรอนุรักษ์ไว้มากที่สุด ความนิยมลำดับสองเป็นอาชีพทอผ้าพื้นเมือง มีผู้ให้ความเห็นนิยมสูงกว่าเดิม 1.18 เท่า หรือร้อยละ 11.8 ส่วนวิชาชีพแกะสลักบนวัตถุ มีผู้เห็นควรอนุรักษ์ไว้ในอัตราเท่าเดิม อาชีพอื่นๆคือ ปั้นเครื่องดินเผา ทำเครื่องจักรสาน และประดิษฐ์สิ่งของได้รับความนิยมลดลงจากเดิมในอัตรา 0.15, 0.20 และ 0.71 ตามลำดับ

ข. วิเคราะห์ความนิยมต่ออาชีพ 6 กลุ่มที่ให้ความสำคัญลำดับหนึ่ง แยกตามประเภทงานที่ทำ (ตาราง 6) พบว่าความนิยมโดยรวมทุกอาชีพลดลง 0.63 เท่า ยกเว้นในกลุ่มงานคนตรีที่มีความนิยมเพิ่มขึ้นได้เพียงเล็กน้อย (1.1 เท่า) เนื่องจากข้อมูลประเภทงานกลุ่มนี้มีตัวอย่างน้อยมาก

- กลุ่มประเภทงานสร้างตลาดค้า มีความนิยมต่ออาชีพทั้ง 6 ด้าน ลดลง (0.65) วิชาชีพที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นในกลุ่มผู้ทำงานสร้างตลาดค้านี้ได้แก่ ช่างแกะสลัก, ทอผ้าพื้นเมือง และทำสิ่งประดิษฐ์ เพิ่มขึ้น 1.8, 1.4 และ 1.0 เท่า ตามลำดับ

- กลุ่มประติมากรรมสิ่งของให้ความนิยมต่อวิชาชีพโดยรวมลดลง (0.73) แต่ให้ความสำคัญต่ออาชีพของตนสูงกว่าวิชาชีพด้านอื่นๆ คือช่างประติมากรรม และทำเครื่องจักสานในอัตรา 2.0 และ 2.5 เท่าตามลำดับ

- ภาพความนิยมต่อวิชาชีพเหล่านี้โดยรวมลดลงเป็นการสอดคล้องกับปัญหาต่างๆ ของแต่ละกลุ่มที่อภิปรายกันไว้ ดังจะได้ประมวลเกี่ยวกับ ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญห ของแต่ละกลุ่มวิชาชีพในหัวข้อต่อไป

4.5 ปัญหาและแนวทางการแก้ไขเกี่ยวกับอาชีพสาขาอุตสาหกรรม - หัตถกรรม

ปัญหา	แนวทางการแก้ไข
1. อาชีพเจียรไนพลอย	
1.1 ถ้าพลอยขาดตลาด ก็ต้องหยุดงาน	- ส่งเสริมด้านแรงงาน
1.2 เสียชีวิต, ปวดหลัง, ปวดเอว	- ควรมีการใส่แว่นกันแสง
1.3 แรงงานขาดแคลน	
2. อาชีพทอผ้าพื้นเมือง	- อยากให้รัฐบาลช่วยเหลือในด้านการตลาด
2.1 ไม่มีใครซื้อต่ออาชีพเพราะรายได้ไม่ดี	- หาดตลาดให้กว้างขึ้นเพื่อจำหน่ายได้รวดเร็วขึ้น
2.2 ตลาดค่อนข้างน้อยขาดการรองรับ	
2.3 ตลาดขาดต่อการจำหน่าย	
2.4 ไม่มีเวลาทำเต็มที่ มีคู่แข่งจำนวนมาก	
3. อาชีพทำเครื่องจักสาน	
3.1 รายได้น้อย ไม่สม่ำเสมอ	- จัดให้มีผู้นำในการรวมกลุ่ม

ปัญหา

แนวทางการแก้ปัญหา

4. อาชีพทำเครื่องปั้นดินเผา

- 4.1 เชื้อเพลิงมีราคาแพง และดินเหนียวหายาก - ควรส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่ม
- 4.2 ปัจจุบันคนใช้เตาด่านน้อยลง ทำให้มีงานน้อยลง - จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการผลิตเป็นแหล่งกลางในการจัดหาวัสดุ และวัตถุดิบของการผลิต
- 4.3 ปวดเมื่อยสุขภาพร่างกายไม่ดี

5. อาชีพทำสิ่งประดิษฐ์จากกระดาษสา

- 5.1 เคยมีปัญหาไม่มีตลาดรองรับ และผลิตภัณฑ์ไม่เป็นที่ต้องการ - กลุ่มสตรีของกรมส่งเสริมอาชีพสตรี ควรมีการให้คำแนะนำและเสนอทุนให้ และส่งไปเรียนเพิ่มเติม พร้อมทั้งมีตลาดให้
- 5.2 งานมีเป็นช่วง ๆ รายได้ไม่แน่นอนเพราะการมีงานมาทำแล้วแต่ order ที่สั่งมา - ควรมีสถานที่ส่งสินค้าที่แน่นอน และสนับสนุนให้มีการส่งออกเพื่อที่จะมีงานทำตลอด
- 5.3 มีรายได้น้อยค่าจ้างถูก งานมีเป็นบางช่วง - เพิ่มค่าจ้าง และควรมีงานทำตลอดและส่งเสริมให้มีการใช้ร่วมกระดาษสา

6. อาชีพทำร่ม

- 6.1 ไม่สามารถทำเองได้คนเดียวจนเป็นรุ่มทั้งคัน - รัฐบาลควรส่งเสริมในการจัดหาวัสดุ
- 6.2 ไม้ขาดเมื่อไหร่ต้องหยุดทำงานเมื่อนั้น รายได้ร้อยละ - วัตถุดิบทดแทน

7. อาชีพทำเทียนพิธี

- 7.1 ไม่มีผู้สืบทอดและถ่ายทอดที่มีคุณธรรมเพียงพอ - ควรส่งเสริมการอนุรักษ์ความรู้ ด้านการเขียนอักขระ และแปลความหมายของภาษาล้านนาที่แสดงของวัฒนธรรมโบราณ
- 7.2 เป็นความเชื่อและศรัทธาที่ไม่สามารถพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ได้

8. อาชีพแกะสลักไม้

- 8.1 บางฤดูกาลไม่มีวัสดุ - ผู้สั่งทำควรมีลายให้ดู และผู้ที่สั่งไม้เข้ามา
- 8.2 ความยากง่ายของลายขึ้นอยู่กับตัวอย่าง ถ้าไม่มีตัวอย่างจะทำยาก - ควรเลือกไม้ที่ไม่มีตา และไม้ควรแห้งเพื่อจะได้งานออกมาสวยงาม
- 8.3 ไม้แฉ่งมีตาไม้ทำให้แกะได้ยากมาก

ปัญหา

แนวทางการแก้ปัญหา

9. อาชีพเล่นดนตรีและเพลงพื้นบ้าน

9.1 ไม่มีผู้สนใจจะเรียนรู้

- ให้มีการสอนในโรงเรียนเพราะว่าเครื่อง

9.2 ฝีมือต้องดี ถึงจะมีคนจ้างและอาชีพนี้ต้อง
กลับบ้านดึก

ดนตรีพื้นเมืองมีราคาถูก

- หมั่นฝึกซ้อมและแบ่งเวลาให้ถูก

9.3 ขาดผู้สนับสนุน คนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจ

- รัฐบาลน่าจะให้การสนับสนุนอาชีพนี้

9.4 ได้ผลตอบแทนไม่คุ้มกับงาน

10. อาชีพแกะสลักลวดลายลงบนโลหะ

10.1 รายได้น้อย ต้นทุนสูง

- รัฐบาลควรสนับสนุนวิชาชีพนี้ โดยการจัด

10.2 งานที่ทำส่งร้านค้าได้ราคาถูก

ให้มีร้านค้าภายในหมู่บ้าน และจัดให้เป็น

10.3 มีปัญหาเกี่ยวกับสายตา เพราะเป็นงาน
ละเอียด และเสียงดังมีผลต่อสุขภาพหูสถานที่ท่องเที่ยว ราคาของผลิตภัณฑ์จะได้
ราคาดีขึ้นและเป็นการสร้างงาน

10.4 เจ็บหลัง

- เมื่อรู้สึกปวดหลัง ก็ให้หยุดพักและเดินไป

10.5 งานไม่แน่นอน

มา หรือจัดสถานที่ออกกำลังกายภายใน

10.6 ถ่านไม้สำหรับขึ้นรูปหายาก

โรงงาน

10.7 ไม่ค่อยมีลูกค้า

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

ตาราง 1 แสดงค่าร้อยละและ (จำนวน) ของลักษณะต่าง ๆ ที่สนใจเปรียบเทียบตามประเภทงานที่ทำ

1.1 กลุ่มเชียงใหม่

ลักษณะที่สนใจ	ประเภทงาน			ค่าสถิติทดสอบ χ^2
	สร้างตลาดฯ ๑	ประดิษฐ์สิ่งของฯ	รวม	
1. เพศ : ชาย	53.3 (8)	40.0 (6)	100.0 (15)	2.43 ^{NS}
หญิง	44.4 (12)	55.6 (15)	100.0 (27)	
2. ระดับการศึกษา				11.76 ^{***}
- ประถม 4 และต่ำกว่า	23.8 (5)	76.2 (16)	100.0 (9)	
- มัธยมและสูงกว่า	71.4 (15)	23.8 (5)	100.0 (21)	
3. ที่อยู่				10.870 ^{***}
- ในเมือง	100.0 (8)	0.0 (0)	100.0 (8)	
- นอกเมือง	36.4 (12)	63.6 (21)	100.0 (33)	
4. อาชีพเสริม				0.74 ^{NS}
- ไม่มี / อาชีพอื่น	51.6 (16)	48.4 (15)	100 (31)	
- เกษตรกรรม	40.0 (4)	60.0 (6)	100.0 (10)	
5. ผู้ถ่ายทอดวิชาชีพ				11.99 ^{***}
- เครือญาติ	72.6 (16)	27.3 (6)	100.0 (22)	
- บุคคลอื่น	20.0 (4)	80.0 (16)	100.0 (20)	
รวม	47.6 (20)	52.4 (22)	100.0 (42)	

$$\chi^2_{\text{pooled } (0.01 \times 5)} = 37.79 > 20.5$$

1.2 กลุ่มเชิงราย

ลักษณะที่สนใจ	ประเภทงาน			รวม	ค่าสถิติทดสอบ χ^2
	สร้าง หมวดต่าง ๆ	ประดิษฐ์ สิ่งของ ๆ	เล่นดนตรี ๆ		
1. เพศ : ชาย	36.4 (4)	9.0 (1)	54.6 (6)	100.0 (11)	12.388***
หญิง	77.8 (14)	22.2 (4)	0.0 (0)	100.0 (18)	
2. ระดับการศึกษา					5.86**
- ประถม 4 และ ต่ำกว่า	53.3 (8)	33.3 (5)	13.3 (2)	100.0 (24)	
- มัธยมและสูงกว่า	71.4 (10)	0 (0)	28.6 (4)	100.0 (5)	
3. ที่อยู่					9.421***
- ในเมือง	25.0 (2)	50.0 (4)	25.0 (2)	100.0 (8)	
- นอกเมือง	76.2 (16)	4.8 (1)	19.0 (4)	100.0 (21)	
4. อาชีพเสริม					0.08 ^{ns}
- ไม่มี / อาชีพอื่น	63.2 (12)	15.8 (3)	21.0 (4)	100.0 (19)	
- เกษตรกรรม	60.0 (6)	20.0 (2)	20.0 (2)	100.0 (10)	
5. ผู้ถ่ายทอดวิชาชีพ					0.39 ^{ns}
- เครือญาติ	57.1 (8)	21.4 (3)	21.4 (3)	100.0 (14)	
- บุคคลอื่น	66.7 (10)	13.3 (2)	20.0 (3)	100.0 (15)	
รวม	62.1 (18)	17.2 (5)	20.7 (6)	100.0 (29)	

$$\chi^2_{\text{pooled (0.01 X 5)}} = 28.139 > 20.5$$

1.8 ภาพรวมของเชียงใหม่ และ เชียงราย

ลักษณะที่สนใจ	ประเภทงาน			รวม	ค่าสถิติทดสอบ χ^2
	สร้างลวด ลาย ๑	ประดิษฐ์สิ่ง ของ ๑	เล่นดนตรี ๑		
1. เพศ : ชาย	46.2 (12)	26.9 (7)	26.9 (7)	100.0 (26)	13.58 ***
หญิง	57.8 (26)	42.2 (19)	0.0 (0)	100.0 (45)	
2. ระดับการศึกษา					4.85*
- ประถม 4 และ ต่ำกว่า	45.7 (21)	45.7 (21)	8.7 (4)	100.0 (46)	
- มัธยมและสูงกว่า	68.0 (17)	20.0 (5)	12.0 (3)	100.0 (25)	
3. ที่อยู่					1.22 **
- ในเมือง	62.5 (10)	25.0 (4)	12.5 (2)	100.0 (16)	
- นอกเมือง	53.7 (29)	40.0 (22)	9.1 (5)	100.0 (55)	
4. อาชีพเสริม					0.93 **
- ไม่มี / อาชีพอื่น	54.9 (28)	35.3 (18)	9.8 (5)	100.0 (51)	
- เกษตรกรรม	50.0 (10)	40.0 (8)	10.0 (2)	100.0 (20)	
5. ผู้ถ่ายทอดวิชาชีพ					8.313*
- เครื่องญาติ	66.7 (24)	25.0 (9)	8.3 (3)	100.0 (36)	
- บุคคลอื่น	40.0 (14)	46.6 (17)	11.4 (4)	100.0 (35)	
รวม	53.5 (38)	36.6 (26)	9.9 (7)	100.0 (71)	

$$\chi^2_{\text{pooled}} (0.01 \times 5) = 26.072 > 20.5$$

ตาราง 2 : แสดงค่าเฉลี่ย (จำนวน) อายุ และรายได้ต่อเดือนเปรียบเทียบตามประเภทงานที่ทำ และจังหวัดที่อยู่

จังหวัดที่อยู่	ประเภทงานที่ทำ			รวม
	สร้างถาวรหลายฯ	ประดิษฐ์สิ่งของฯ	เล่นดนตรีฯ	
เชียงใหม่				
อายุ (ปี)	48.5 (20)	48.2 (21)	16.0 (1)	47.6 (42)
รายได้ (บาท / เดือน)	4,605 (20)	3,540 (21)	6,000 (1)	4,106 (42)
เชียงราย				
อายุ (ปี)	42.4 (18)	600 (5)	50.8 (6)	47.2 (29)
รายได้ (บาท / เดือน)	6,399 (18)	5,050 (5)	4,667 (6)	5,808 (29)
รวม				
อายุ (ปี)				
$\bar{X}$	45.6 (38)	50.5 (26)	45.9 (7)	47.4 (71)
MIN	20	22	16	16
MAX	77	81	71	81
S.D.	17.4	15.0	20.6	16.8
รายได้ (บาท / เดือน)				
$\bar{X}$	5,455 (38)	3,830 (26)	4,857 (7)	4,800 (71)
MIN	1,000	450	3,000	450
MAX	30,000	15,000	6,000	30,000
S.D.	6431	3348	2478	5194

ตาราง 8 : คะแนนเฉลี่ยของการสืบทอดและถ่ายทอดวิชาชีพแยกตามกลุ่มประเภทงาน

คำร้อยละ (N)	ประเภทงาน			รวม
	สร้างลวดลายฯ	ประดิษฐ์สิ่งของ ฯ	คนตรีพื้นบ้าน	
การสืบทอด ฯ :	53.5 (38)	36.6 (26)	9.9 (7)	100.0 (71)
คะแนนเฉลี่ย (X)	15.3	9.1	6.7	12.2
ค่าส่วนเบี่ยงเบนฯ (S.D.)	21.9	8.2	4.8	17.1
ค่าต่ำสุด (MIN)	0.69	0.13	1.12	0.13
ค่าสูงสุด (MAX)	100.0	40.3	11.8	100.0
ค่าสถิติทดสอบ ANOVA (F) = 1.42 ^{ns}				
การถ่ายทอดฯ				
คะแนนเฉลี่ย (X)	9.8	3.9	2.0	6.9
ค่าส่วนเบี่ยงเบนฯ (S.D.)	16.4	3.4	3.4	12.6
ค่าต่ำสุด (MIN)	0.0	0.0	0.0	0.0
ค่าสูงสุด (MAX)	90.5	12.9	7.6	90.5
ค่าสถิติทดสอบ ANOVA (F) = 2.43 [*]				
อัตราการพัฒนา	-0.35	-0.57	-0.70	0.43

ตาราง 4 สัดส่วนการให้ความสำคัญต่อวิชาชีพของงานแยกตามกลุ่มประเภทงาน

อาชีพปัจจุบัน	ประเภทงาน			รวม
	งานสร้างลวดลายฯ	งานประดิษฐ์สิ่งของฯ	งานคนตรีพื้นบ้าน	
1. ทอผ้าพื้นเมือง	25.5 (14)	35.6 (21)	30.8 (4)	30.7 (39)
2. ทำเครื่องจักสาน	5.5 (3)	3.4 (2)	-	3.9 (5)
3. ทำเครื่องปั้นดินเผา	1.7 (1)	1.7 (1)	7.6 (1)	2.4 (3)
4. ทำสิ่งประดิษฐ์	9.1 (5)	5.1 (3)	15.4 (2)	7.9 (10)
5. แกะสลักลวดลาย	18.2 (10)	16.9 (10)	15.4 (2)	17.3 (22)
6. คนตรีพื้นบ้าน	40.0 (22)	37.3 (22)	30.8 (4)	37.8 (48)
รวม	100.0 (55)	100.0 (59)	100.0 (13)	100.0 (127)

ตาราง 5 : ดัชนีความนิยมต่อวิชาชีพอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

อาชีพปัจจุบัน	อาชีพที่นิยม 3 อันดับแรก						รวม
	1	2	3	4	5	6	
1. ทอผ้าพื้นเมือง	28.2 (11)	30.8 (12)	17.9 (7)	5.1 (2)	7.7 (3)	10.3 (4)	100.0 (39)
2. ทำเครื่องจักสาน	* (1)	-	* (1)	* (1)	* (2)	-	* (5)
3. ทำเครื่องปั้นดินเผา	-	* (1)	-	-	* (1)	* (1)	* (3)
4. ทำสิ่งประดิษฐ์	* (1)	* (2)	* (1)	-	* (4)	* (2)	* (10)
5. แกะสลักลวดลาย	27.3 (6)	4.5 (1)	13.6 (3)	27.3 (6)	18.2 (4)	9.0 (2)	100.0 (22)
6. คนตรีพื้นบ้าน	29.2 (14)	18.8 (9)	16.7 (8)	10.4 (5)	16.7 (8)	8.3 (4)	100.0 (48)
	26.0 (33)	19.7 (25)	15.7 (20)	11.0 (14)	17.3 (22)	10.2 (13)	100.0 (127)
ดัชนีความนิยม	1.18	0.20	0.15	0.71	1.0	3.69	-

* ข้อมูลน้อยมาก

ตาราง 6 : ดัชนีความนิยมต่อประเภทงาน

อาชีพที่ให้ความ สำคัญลำดับที่หนึ่ง	ประเภทงาน			รวม
	งานสร้าง ลวดลาย	งานประดิษฐ์ สิ่งของ	งานดนตรี พื้นบ้าน	
1. ทอผ้าพื้นเมือง	1.4	0.5	0.0	0.9
2. ทำเครื่องจักสาน	0.3	2.5	*	1.4
3. ทำเครื่องปั้นดินเผา	*	*	0.0	*
4. ทำสิ่งประดิษฐ์	1.0	2.0	*	0.8
5. แกะสลักลวดลาย	1.8	0.5	-	1.1
6. คนตรีพื้นบ้าน	0.1	0.1	3.0	0.24
รวม	0.65	0.73	1.1	0.63

บทที่ 5

สรุป วิจัย และเสนอแนะ

5.1 ข้อสรุป

5.1.1 การประกอบอาชีพในสาขาอุตสาหกรรม-หัตถกรรม หรือช่างฝีมือของแรงงานสูง อายุได้เน้นการศึกษากรณีเฉพาะกลุ่มอาชีพที่แสดงออกถึงศิลปะ-วัฒนธรรมของภาคเหนือท้องถิ่น ถิ่นนา แบ่งออกเป็น 7 กลุ่มอาชีพ ได้แก่

- 1) กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง
- 2) กลุ่มเครื่องจักสาน
- 3) กลุ่มเครื่องปั้นดินเผา
- 4) กลุ่มแกะสลักไม้
- 5) กลุ่มแกะสลักเครื่องเงิน
- 6) กลุ่มประดิษฐ์สิ่งของ
- 7) กลุ่มเล่นดนตรีและเพลงพื้นบ้าน

5.1.2 วิธีการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบคือ

ก. การสนทนากลุ่ม : นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นผู้ดำเนินการสนทนาและบันทึกผลการสนทนาโดยแยกกลุ่มย่อยเฉพาะ กลุ่ม 7 กลุ่มอาชีพข้างต้น หัวข้อสำคัญที่ใช้เป็นหลักในการสนทนา เน้นแนวทางการอนุรักษ์ วิชาชีพเหล่านี้ เช่น การถ่ายทอดและสืบทอดวิชาชีพ อภิปรายปัญหาและอุปสรรคของแต่ละกลุ่ม อาชีพ บุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญหรือชำนาญในแต่ละกลุ่มอาชีพ ฯลฯ

ข. การวิเคราะห์แบบสอบถาม : บันทึกข้อมูลที่เป็นรายละเอียดของผู้ร่วมสนทนา ในแบบสอบถาม แยกการวิเคราะห์ความแตกต่างของกลุ่มอาชีพตามลักษณะของงานที่ทำเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) งานช่างฝีมือแกะสลักถวดยาบนวัสดุต่าง ๆ เช่น งานทอผ้า งานแกะสลัก ไม้ และงานแกะสลักเครื่องเงิน ฯลฯ

2) งานช่างประดิษฐ์สิ่งของต่างๆ เช่น การทำร่มและผลิตภัณฑ์ที่ใช้กระดาษ สา .การทำเทียนไข ฯลฯ

3) งานให้บริการกลุ่มเล่นดนตรีและเพลงพื้นบ้าน สะล้อ ซอ ซึง เป็นต้น

5.1.3 การนำเสนอข้อมูลฉบับรายงานสมบูรณ์ เป็นการสรุปบันทึกข้อมูลทั้งสองรูปแบบ ข้างต้น โดยจัดนำภาพถ่าย และวิดีโอประกอบรายงานด้วย

ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์

กท 15129

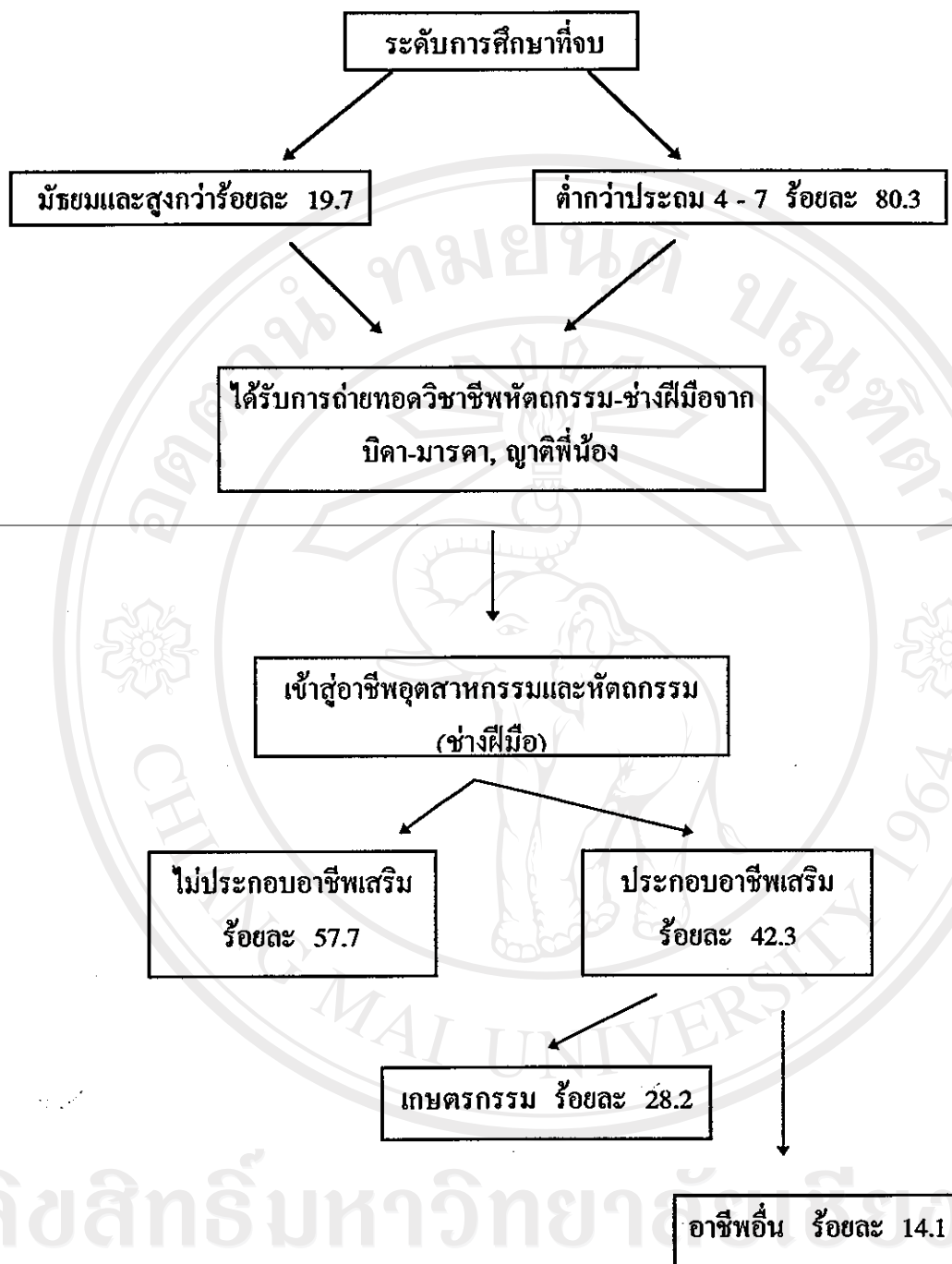
5.1.4 ผลการวิจัยมีข้อสรุปต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. รายได้ตอบแทนของช่างฝีมืออุตสาหกรรม และหัตถกรรมเฉลี่ยประมาณ 4,800 บาทต่อเดือน ซึ่งไม่เพียงพอต่อค่าครองชีพปัจจุบัน ส่วนใหญ่จึงมักประกอบอาชีพเกษตรกรรมด้วย
2. กลุ่มประเภทยานสร้างลวดลายบนวัตถุมักจะได้รับ การสืบทอด และถ่ายทอดให้กับลูกหลานและกลุ่มเครือญาติมากกว่าบุคคลอื่น ซึ่งตรงข้ามกับกลุ่มประดิษฐ์สิ่งของจะมีองค์กรพิเศษมีครูฝึกสอนและสนับสนุนเรื่องการตลาด
3. ลักษณะการสืบทอดวิชาชีพของช่างฝีมือใช้เวลาในการเรียนรู้และฝึกฝนมากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอด ไม่มีความแตกต่างของคะแนนการสืบทอดวิชาชีพระหว่างกลุ่มประเภทยานสร้างลวดลายกับมีคะแนนการถ่ายทอดมากกว่ากลุ่มประดิษฐ์สิ่งของและกลุ่มเล่นดนตรีพื้นบ้าน ($9.8 > 3.8 > 2.0$ คะแนน ตามลำดับ)
4. ดัชนีความนิยมต่อวิชาชีพช่างฝีมือโดยรวมลดลงมีค่าไม่ถึง 1 (0.63) กลุ่มสร้างลวดลายให้ความสำคัญต่องานช่างฝีมือและสืบทอดเพิ่มขึ้นมากกว่างานทอผ้าพื้นเมือง ($1.8 > 1.4$) และกลุ่มประดิษฐ์สิ่งของให้ความสำคัญต่อวิชาชีพของตนเองเพิ่มขึ้น 2 เท่า
5. ปัญหาของผู้ประกอบการวิชาชีพช่างฝีมือ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ในการผลิต ไม่ได้รับการสนับสนุนเรื่องการตลาด

5.2 ข้อวิจารณ์

5.2.1 ลักษณะการเข้าสู่อาชีพ

ส่วนใหญ่ของผู้ที่มีอาชีพด้านงานฝีมือ-หัตถกรรมมักได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้จนเกิดเป็นความชำนาญมาประกอบอาชีพนั้น โดยรับการถ่ายทอดมาจาก บิดา-มารดา ปู่-ตา ยาย และญาติพี่น้อง มากกว่ามาจากบุคคลอื่นซึ่งไม่มีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติ และเมื่อได้รับความรู้จนเกิดเป็นความชำนาญแล้วก็จะถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับมาให้กับบุตรหลานที่สนใจ ซึ่งเป็นการเข้าสู่อาชีพตามมรดกเชื้อสายของตระกูลโดยอัตโนมัติ เนื่องจากได้พบเห็นและคุ้นเคยกับงานมาเป็นอย่างดีตั้งแต่เด็ก อีกทั้งครอบครัวมักมีฐานะยากจนไม่สามารถศึกษาหาความรู้ในระดับการศึกษาที่สูงได้ จึงทำให้ต้องมาประกอบอาชีพตามอย่างครอบครัว จะเห็นได้จากการศึกษาพบว่าร้อยละ 80.3 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจบการศึกษาดำกว่าระดับ บัณฑิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และร้อยละ 57.7 ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมอย่างอื่น ดังแผนภูมิแสดงการเข้าสู่วิชาชีพช่างฝีมือต่อไปนี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

แผนภูมิ : แสดงการเข้าสู่อาชีพอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ช่างฝีมือ)

5.2.2 ปัญหาของผู้ประกอบการ

ในปัจจุบันภาวะเศรษฐกิจของประเทศประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้นในขณะที่รายได้เท่าเดิมหรือน้อยลง อาชีพอุตสาหกรรม-หัตถกรรม (งานฝีมือ) เป็นอาชีพที่ต้องใช้ระยะเวลาการเรียนรู้และระยะเวลาในการทำงานค่อนข้างนานไม่คุ้มกับค่าแรงที่ได้รับ ทำให้คนจำนวนไม่น้อยที่ประกอบอาชีพนี้ต้องออกจากอาชีพ เนื่องจากประสบปัญหาค่าจ้างงานถูก ไม่มีงานเข้ามา อีกทั้งไม่ได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานของภาครัฐเท่าที่ควร เด็กรุ่นใหม่ไม่ให้ความสำคัญและสนใจที่จะเรียนรู้ หันไปให้ความสนใจกับการทำงานในโรงงาน บริษัท ห้างร้าน หรือหันมารับราชการที่ให้ผลตอบแทน/รายได้มากกว่า ทำให้มีแนวโน้มที่อาจจะเป็นไปได้ว่าวิชาชีพที่สมควรอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกของภาคเหนือเหล่านี้จะค่อย ๆ สูญหายไปเรื่อย ๆ หากยังไม่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานของรัฐหรือผู้เกี่ยวข้อง

5.3 ข้อเสนอแนะ

เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้ประกอบการอาชีพที่ควรอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกของภาคเหนือ มีผู้เกี่ยวข้องหลายสถาบันที่น่าจะมีบทบาทในการช่วยส่งเสริมและแก้ปัญหาของกลุ่มวิชาชีพช่างฝีมือเหล่านี้ได้ ดังมีข้อเสนอแนะแนวทางที่จะนำไปปฏิบัติได้ ดังต่อไปนี้

5.3.1 รัฐบาลโดยกระทรวงพาณิชย์ควรเข้ามาสนับสนุนให้กลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพช่างฝีมือ และมีปัญหาด้านการตลาดและวัตถุดิบในการผลิตสินค้าด้วยการจัดตั้งสมาคมหรือองค์กรเพื่อเข้ามารับผิดชอบในการจัดหาวัตถุดิบและตลาดให้แก่สินค้าแต่ละกลุ่ม ขณะเดียวกันรัฐบาลจะต้องเข้ามาช่วยในการสนับสนุน จัดหาวัตถุดิบและตลาดทั้งในและต่างประเทศให้แก่ผู้ประกอบการ โดยการ

- 1) กำหนดมาตรการเกี่ยวกับการนำเข้าวัตถุดิบให้ชัดเจนและมีเสถียรภาพ เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการวิชาชีพช่างฝีมือในด้านของการผลิต

- 2) สนับสนุนอาชีพที่มีู่ทางการตลาดดี ๆ ให้ทำการผลิตในลักษณะของ mass production ทั้งเพื่อการส่งออกไปยังตลาดโลก

5.3.2 รัฐบาลโดยกระทรวงการคลัง ควรจัดตั้งกองทุนกู้ยืมในลักษณะเดียวกันกับกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาให้แก่ผู้ประกอบการวิชาชีพช่างฝีมือ เพื่อเป็นการส่งเสริมการผลิตสินค้าประเภทต่าง ๆ รวมทั้งเพื่อเป็นเงินทุนในการปรับปรุงสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตลาดโดยรวม เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาค่าขาดเงินทุนของผู้ประกอบการต่าง ๆ โดยมีแนวปฏิบัติเช่น

1) การออกสลากกินแบ่งเพื่อการสงเคราะห์กลุ่มวิชาชีพช่างฝีมือ
 2) สนับสนุนให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อให้สามารถขยายบทบาทให้สินเชื่อคอกเบี้ยต่ำ ให้ครอบคลุมผู้ประกอบการวิชาชีพช่างฝีมือได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึง

3) ศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการจัดตั้งกองทุนประกันสินเชื่อเพื่อการประกอบวิชาชีพช่างฝีมืออุตสาหกรรม-หัตถกรรม เพื่อลดความเสี่ยง และจูงใจให้สถาบันการเงินเข้ามาช่วยเหลือผู้ประกอบการรายย่อยให้ได้รับบริการสินเชื่อจากสถาบันการเงิน และเพิ่มสัดส่วนการปล่อยสินเชื่อระยะปานกลางและระยะยาวให้มากขึ้น

4) ให้รัฐบาลเป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มวิชาชีพช่างฝีมือกับนักธุรกิจให้มีโอกาสทำธุรกิจแบบตลาด และมีข้อตกลงร่วมลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าประเภทเหล่านี้

5) ดูแลสัญญาข้อตกลงระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพช่างฝีมืออุตสาหกรรม-หัตถกรรมและกลุ่มนักธุรกิจให้มีความรัดกุมและเกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

5.3.3 รัฐบาลโดยคณะกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งชาติ และคณะกรรมการส่งเสริมเอกลักษณ์ไทยควรเข้ามามีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้แก่บุคคลทั่วไปทราบถึงความสำคัญของวิชาชีพช่างฝีมือในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมประเพณีของชาติ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสืบทอดวิชาชีพช่างฝีมือนี้ไว้เป็นมรดกแก่ลูกหลาน โดยการ

1) สนับสนุนการเรียนรู้ การประยุกต์ใช้และการเผยแพร่การประกอบวิชาชีพช่างฝีมือที่ส่งสมต่อกันมาในทุกๆ ด้าน เพื่อให้สามารถคงอยู่และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมไทยและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

2) สนับสนุนบทบาทของเด็กและเยาวชน ซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตให้ตระหนักถึงความสำคัญในการปลูกจิตสำนึกการประกอบวิชาชีพช่างฝีมือให้เป็นเรื่องของคนทุกคนซึ่งจะต้องมีหน้าที่ร่วมกันในการอนุรักษ์และพัฒนา

3) ขยายขอบข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชนในการอนุรักษ์ ทำนุบำรุง ดูแลมรดกทางศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนประสานงานและร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศ ในการแลกเปลี่ยนความรู้ การระดมทรัพยากร การอนุรักษ์ และการส่งเสริมการประกอบวิชาชีพช่างฝีมือเหล่านี้

4) พัฒนาแหล่งผลิตวิชาชีพช่างฝีมือเหล่านี้ ให้เป็นแหล่งความรู้และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

5) พัฒนาระบบเครือข่ายสารสนเทศวิชาชีพอุตสาหกรรม-หัตถกรรม (ช่างฝีมือ) ให้เป็นศูนย์กลางในการบริการข้อมูลและการค้นคว้าสำหรับบุคลากรทางวัฒนธรรมและประชาชน

ทั่วไป ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาค้นคว้า วิจัยงานวิชาชีพช่างฝีมือประเภทนี้อย่างแพร่หลาย

6) ปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องในการรักษาวิชาชีพช่างฝีมือให้ทันสมัย และสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ที่เปลี่ยนแปลง

นอกจากนี้รัฐบาลควรให้ความสำคัญในลักษณะเดียวกันกับวิชาช่างสิบหมู่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนที่กำลังศึกษา เห็นความสำคัญในการสืบทอดวิชาชีพต่าง ๆ อันจะเป็นการช่วยส่งเสริมให้มีผู้สืบทอดวิชาชีพต่าง ๆ ไม่ให้สูญหายไปจากวัฒนธรรมของชาติ

5.3.4 รัฐบาลโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ต้องให้การสนับสนุนโดยการประชาสัมพันธ์ให้ชาวต่างชาติ ทราบถึงแหล่งผลิตสินค้าหัตถกรรมช่างฝีมือ เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศและเป็นการช่วยจัดหาตลาดให้แก่ผู้ประกอบการอาชีพ โดยการ

1) ดำเนินการให้ เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
2) ร่วมมือกับประเทศในเอเชีย เพื่อพัฒนาอาชีพช่างฝีมือ ในภูมิภาคเอเชียให้มากขึ้น

3) กำหนดแนวทางสนับสนุนให้ไทยเป็นศูนย์กลางการพัฒนาอาชีพที่ควรอนุรักษ์ในกลุ่มประเทศอินโดจีนและประเทศเพื่อนบ้าน

4) สนับสนุนการลงทุนของภาคเอกชนในการพัฒนาอาชีพสาขาอุตสาหกรรมหัตถกรรม

5) สนับสนุนองค์การของรัฐ ภาคเอกชนและประชาชนในระดับท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์อาชีพช่างฝีมือให้มากขึ้น

5.3.5 กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพช่างฝีมือเหล่านี้ ควรจะมีส่วนร่วมในการจัดตั้งสถาบันหรือโรงเรียนให้ความรู้แก่ประชาชน หรือนุคคลที่สนใจในวิชาชีพต่าง ๆ ในลักษณะเปิดกว้าง ไม่ปิดบัง ทั้งนี้เพื่อให้มีผู้สืบทอดวิชาชีพดังกล่าวต่อไป

5.3.6 สถาบันการศึกษาทั้งของรัฐบาลและเอกชนควรจะเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริม โดยร่วมมือกับผู้ประกอบการในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพดังกล่าว เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งอาชีพที่กำลังสูญหายไป และในขณะเดียวกันจะเป็นการสร้างความรู้ และความเข้าใจให้แก่นักเรียน ให้ความสำคัญของวิชาชีพต่าง ๆ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้มีผู้สืบทอดวิชาชีพเหล่านั้น โดยมีแนวปฏิบัติเป็นรูปแบบช่างฝึกหัด หรือแบบโรงเรียน-โรงงาน กำหนดให้มีการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี ควบคู่ไปกับภาคปฏิบัติ และการทำงานในสถานประกอบการ เป็นต้น

บรรณานุกรม

ชูเพ็ญศรี วงศ์พุทธา และพุดพิภย์ พุกกะมาน, การสำรวจอาชีพของแรงงานผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่, หน่วยวิจัยสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี, ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.

นภาพร หะวานนท์, “การศึกษาความคิดและทัศนคติของคนจากการจัดกลุ่มสนทนา”, ข่าวสารวิจัยการศึกษา (เมษายน - พฤษภาคม), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535.

เฟรด อาร์โนลด์ และสุปราณี บุญประเทือง, “รายงานเชิงวิเคราะห์ ฉบับที่ 1 : ลักษณะเศรษฐกิจ”, สำมะโนประชากรและเคหะ, สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2513.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัย: การสังเคราะห์กรณีศึกษาผู้ประกอบการอาชีพภาคพาณิชย์กรรมและบริการ, 2532.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาฯ ฉบับที่แปด พ.ศ. 2540-2548, สำนักนายกรัฐมนตรี.

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

ภาคผนวก 1

รายชื่อบุคคลและที่อยู่ผู้ได้รับการถ่ายทอดวิชาชีพ, รายชื่อผู้ชำนาญ ครูผู้ฝึก และรายชื่อ
บุคคลที่ได้รับการสืบทอดวิชาชีพตามสาขากลุ่มต่างๆ

1. กลุ่มอาชีพทอผ้า

1. ชื่อ   นางป้อ   จินนา   อายุ 75 ปี
ที่อยู่   เลขที่ 79 บ้านกาด ต.ขุนโคลง อ.หางดง จ.เชียงใหม่
ผู้ที่ทำการถ่ายทอด   นางจันทร์   บ่อน้อยนี้ง

---

2. ชื่อ   นางสั้น   ดุ่นทอง   อายุ 78 ปี
ที่อยู่   เลขที่ 60 บ้านกาด ต.ขุนโคลง อ.หางดง จ.เชียงใหม่
ผู้ที่ทำการถ่ายทอด   นางมา (มารดา)

---

3. ชื่อ   นางสุข   คำหลวง   อายุ 77 ปี
ที่อยู่   บ้านกาด ต.ขุนโคลง อ.หางดง จ.เชียงใหม่
ผู้ที่ทำการถ่ายทอด   บิดา-มารดา

---

4. ชื่อ   นางนวล   วิทยา   อายุ 75 ปี
ที่อยู่   บ้านกาด ต.ขุนโคลง อ.หางดง จ.เชียงใหม่
ผู้ที่ทำการถ่ายทอด   นางมา
ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอด   นางน้อย   ทะโน
บุคคลที่เชี่ยวชาญ   นางดีบ   ชมพูศรี

---

5. ชื่อ   นางดีบ   ดุ่นดวง   อายุ 74 ปี
ที่อยู่   บ้านกาด ต.ขุนโคลง อ.หางดง จ.เชียงใหม่
ผู้ที่ทำการถ่ายทอด   บิดา-มารดา

6. ชื่อ นางศรีออน ไชยา อายุ 46 ปี
 ที่อยู่ 77 หมู่ 3 สันหลวงใต้ ต.จอมสวรรค์ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
 ผู้ทำการถ่ายทอด แม่หลวงดี มาลัดดา
 ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอด นางจันทร์สม ก้างอนดา
 บุคคลที่เกี่ยวข้อง แม่หลวงดี มาลัดดา
-
7. ชื่อ นางน้อย ก้างอนดา อายุ 60 ปี
 ที่อยู่ 56 หมู่ 3 ต.จอมสวรรค์ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
 ผู้ทำการถ่ายทอด นางสุ ดาฟู
-
8. ชื่อ นางสาว ก้างอนดา อายุ 40 ปี
 ที่อยู่ 11 หมู่ 3 อ.แม่จัน จ.เชียงราย
 ผู้ทำการถ่ายทอด แม่ดอกแก้ว
 บุคคลที่เกี่ยวข้อง นางจันทอง สารมูล
-
9. ชื่อ นางสาว ดาฟู อายุ 46 ปี
 ที่อยู่ 50 หมู่ 3 ต.จอมสวรรค์ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
 ผู้ทำการถ่ายทอด นางบัวตอง สมศรีดา
 บุคคลที่เกี่ยวข้อง นางศรีออน ไชยา
-
10. ชื่อ นางตานัน จับใจนาย อายุ 57 ปี
 ที่อยู่ 47 หมู่ 3 บ้านสันหลวงใต้ ต.จอมสวรรค์ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
 ผู้ทำการถ่ายทอด กรมส่งเสริมอาชีพสตรี
 บุคคลที่เกี่ยวข้อง นางสาวสมร ก้างอนดา
-
11. ชื่อ นางอารีย์ จันกาศ อายุ 32 ปี
 ที่อยู่ 5 หมู่ 5 บ้านสันหลวงใต้ ต.จอมสวรรค์ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
 ผู้ทำการถ่ายทอด แม่ฮุยแสง บุญเลา
 บุคคลที่เกี่ยวข้อง แม่ฮุยแสง บุญเลา, นางจันทอง สารมูล

12. ชื่อ นางเหมย บุญเลา อายุ 57 ปี
 ที่อยู่ 76 บ้านสันหลวงใต้ ต.จอมสวรรค์ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด นางนิจ จับใจนาย

13. ชื่อ นางแสง บุญเลา อายุ 70 ปี
 ที่อยู่ 37 บ้านสันหลวงใต้ ต.จอมสวรรค์ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด แม่สม ก้างอนดา
 ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอด นางจันทร์ดา แสนเจริญ
 บุคคลที่เกี่ยวข้อง แม่ดอง สมศรีดา

2. กลุ่มอาชีพทำเครื่องจักรสาน

1. ชื่อ นายจัน ศรีวิชัย อายุ 65 ปี
 ที่อยู่ ต.บ้านคู่ อ.เมือง จ.เชียงราย
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด นายดวง กันคำ

2. ชื่อ นางห่ม ทาโน อายุ 64 ปี
 ที่อยู่ บ้านภาค ต.ขุนโคตร อ.หางดง จ.เชียงใหม่
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด นายดา จอมแก้ว
 ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอด นายเขียว ทาโน
 บุคคลที่เกี่ยวข้อง นายดา จอมแก้ว

3. ชื่อ นางปี่ เรียงโย อายุ 75 ปี
 ที่อยู่ เลขที่ 31 บ้านภาค ต.ขุนโคตร อ.หางดง จ.เชียงใหม่
 บุคคลที่เกี่ยวข้อง นางมูล คำสร้อย

4. ชื่อ นายมา แดงคำดี อายุ 65 ปี
 ที่อยู่ ต.ขุนโคตร อ.หางดง จ.เชียงใหม่
 บุคคลที่เกี่ยวข้อง นางแดง นิลรัตน์

5. ชื่อ นายหลวง ปิ่นใจดี อายุ 81 ปี
ที่อยู่ บ้านกาด ต.ขุนโคกลง อ.หางดง จ.เชียงใหม่
6. ชื่อ นายคำป็น ตาคิงษ์ อายุ 46 ปี
ที่อยู่ ต.ขุนโคกลง อ.หางดง จ.เชียงใหม่
ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอด นางยุพิน พันชา
บุคคลที่เชี่ยวชาญ นางสุนีย์ ศรีวิไล
7. ชื่อ นายแจ่มแจ้ง คุณปัญญา อายุ 59 ปี
ที่อยู่ ต.หนองผึ้ง อ.สารภี จ.เชียงใหม่
ผู้ที่ทำการถ่ายทอด นายบ่ง คุณปัญญา
8. ชื่อ นางสมศรี วิชัย อายุ 48 ปี
ที่อยู่ 124 หมู่ 11 ต.แม่เจดีย์ใหม่ อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
ผู้ที่ทำการถ่ายทอด พ่อ, แม่

8. กลุ่มอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผา

1. ชื่อ นางจำปา กันคำ อายุ 69 ปี
ที่อยู่ ต.บ้านคู้ อ.เมือง จ.เชียงราย
ผู้ที่ทำการถ่ายทอด นายหล้า ยี่นาง
2. ชื่อ นางมา อายุ 62 ปี
ที่อยู่ บ้านเหมืองกรุง ต.หนองควาย อ.หางดง จ.เชียงใหม่
3. ชื่อ นายสวน อายุ 34 ปี
ที่อยู่ บ้านเหมืองกรุง ต.หนองควาย อ.หางดง จ.เชียงใหม่
ผู้ที่ทำการถ่ายทอด บิดา-มารดา

4. ชื่อ นายปรีชา อายุ 26 ปี
 ที่อยู่ บ้านเหมืองกรุง ต.หนองควาย อ.หางดง จ.เชียงใหม่
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด บิดา-มารดา

5. ชื่อ นางบัวไหล อายุ 43 ปี
 ที่อยู่ บ้านเหมืองกรุง ต.หนองควาย อ.หางดง จ.เชียงใหม่
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด บิดา-มารดา

6. ชื่อ นางคำปัน สิทธิ อายุ 41 ปี
 ที่อยู่ บ้านเหมืองกรุง ต.หนองควาย อ.หางดง จ.เชียงใหม่
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด ญาติพี่น้อง

7. ชื่อ นายศักดิ์ชัย อายุ 26 ปี
 ที่อยู่ บ้านเหมืองกรุง ต.หนองควาย อ.หางดง จ.เชียงใหม่
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด ญาติพี่น้อง

8. ชื่อ นางศรีนวล อายุ 48 ปี
 ที่อยู่ บ้านเหมืองกรุง ต.หนองควาย อ.หางดง จ.เชียงใหม่
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด บิดา-มารดา

9. ชื่อ นางคำห้ำ อายุ 34 ปี
 ที่อยู่ 25 ต.หนองควาย อ.หางดง จ.เชียงใหม่

4. กลุ่มอาชีพทำสิ่งประดิษฐ์จากกระดาษ

1. ชื่อ   นางพิมพ์า   เป็นดี   อายุ 50 ปี
ที่อยู่   ต.บ้านดู่   อ.เมือง   จ.เชียงราย
2. ชื่อ   นางคำนวน   เมืองไหล   อายุ 68 ปี
ที่อยู่   ต.บ้านดู่   อ.เมือง   จ.เชียงราย
ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอด   นางดวง   เมืองไหล
บุคคลที่เชี่ยวชาญ   นางปิ่น   ด้านแปง
3. ชื่อ   นางศรีเมฆ   พงษ์สุวรรณ   อายุ 52 ปี
ที่อยู่   ต.บ้านดู่   อ.เมือง   จ.เชียงราย
4. ชื่อ   นางอูมา   อายุ 62 ปี
ที่อยู่   บ้านดั้นเปา   ต.ดั้นเปา   อ.สันกำแพง   จ.เชียงใหม่
ผู้ที่ทำการถ่ายทอด   บิดา-มารดา
5. ชื่อ   นางศรินันท์   บุญจันทร์   อายุ 20 ปี
ที่อยู่   บ้านดั้นเปา   ต.ดั้นเปา   อ.สันกำแพง   จ.เชียงใหม่
บุคคลที่เชี่ยวชาญ   พ่อหลวงเนิน   หล้าปิ่นดา
6. ชื่อ   น.ส. วรณวิไล   ราชคุณ   อายุ 15 ปี
ที่อยู่   บ้านดั้นเปา   ต.ดั้นเปา   อ.สันกำแพง   จ.เชียงใหม่
7. ชื่อ   นางวรรณา   ประกอบกิจ   อายุ 37 ปี
ที่อยู่   บ้านดั้นเปา   ต.ดั้นเปา   อ.สันกำแพง   จ.เชียงใหม่

8. ชื่อ นางนวล คำเจริญ อายุ 73 ปี
 ที่อยู่ บ้านด้นเปา ต.ด้นเปา อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด บิดา-มารดา
 ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอด ลูกหลาน
 บุคคลที่เกี่ยวข้อง นางขวง กาวีอิน

9. ชื่อ นางบัวเขียว ใจคำปัน อายุ 60 ปี
 ที่อยู่ บ้านด้นเปา ต.ด้นเปา อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด นางนาง ประกอบกิจ
 ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอด นางแสงจันทร์ บุญจันทร์
 บุคคลที่เกี่ยวข้อง นางนาง ประกอบกิจ

10. ชื่อ นางจี้ ใจขอด อายุ 70 ปี
 ที่อยู่ บ้านด้นเปา ต.ด้นเปา อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด บิดา-มารดา
 ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอด นางแสงจันทร์ บุญจันทร์
 บุคคลที่เกี่ยวข้อง นางด้อม

11. ชื่อ นางเตรียมดา อายุ 42 ปี
 ที่อยู่ ต.แม่คือ อ.คอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

12. ชื่อ นางจันรี สร้างการ อายุ 47 ปี
 ที่อยู่ ต.แม่คือ อ.คอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด แม่ยอดเรียง ชัยชะวงศ์

13. ชื่อ นางอุไร ไชยเทศ อายุ 43 ปี
 ที่อยู่ ต.แม่คือ อ.คอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด นายสม ไชยเทียน
 บุคคลที่เกี่ยวข้อง นายแก้ว ผื่นเขียว

14. ชื่อ นางวันเพ็ญ อายุ 37 ปี
 ที่อยู่ ต.แม่คือ อ.คอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด นายสม ไชยเทียน

15. ชื่อ นางพิมพ์ อายุ 41 ปี
 ที่อยู่ ต.แม่คือ อ.คอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่

16. ชื่อ นางบัวผัน สิริชัย อายุ 50 ปี
 ที่อยู่ บ้านคันเปา ต.คันเปา อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่

5. กลุ่มอาชีพแกะสลักไม้ และเครื่องเงิน

1. ชื่อ นายหลาน ถาแปง อายุ 74 ปี
 ที่อยู่ ต.บ้านคู อ.เมือง จ.เชียงราย
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด นายแสน ถาแปง
 ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอด นายอินทา ถาแปง

2. ชื่อ นางเพ็ญศรี แดงคำดี อายุ 28 ปี
 ที่อยู่ เลขที่ 14 บ้านกาด ต.ขุนโคกลง อ.หางดง จ.เชียงใหม่
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด นายจันทร์พลอย แดงคำดี
 ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอด นายประสิทธิ์ รังทะนีย์

3. ชื่อ นางนุชรี ทองออน อายุ 30 ปี
 ที่อยู่ บ้านแม่ข่อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

4. ชื่อ นางศรีเลา คันทรส อายุ 34 ปี
 ที่อยู่ บ้านแม่ข่อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

5. ชื่อ นางแดง จันทบุปผา อายุ 36 ปี
 ที่อยู่ บ้านแม่ข่อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
 บุคคลที่เชี่ยวชาญ นายพนม บุญมา

6. ชื่อ นายธนู บุญมา อายุ 36 ปี
 ที่อยู่ บ้านแม่ข่อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
 บุคคลที่เชี่ยวชาญ นายพนม บุญมา

7. ชื่อ นางสาวจิตร์ คำรงค์ อายุ 42 ปี
 ที่อยู่ บ้านแม่ข่อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

8. ชื่อ นางวิไล บุญมา อายุ 42 ปี
 ที่อยู่ บ้านแม่ข่อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

9. ชื่อ นางคำ คำรงค์ อายุ 65 ปี
 ที่อยู่ บ้านแม่ข่อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

10. ชื่อ นางสุนัน คำข่อย อายุ 30 ปี
 ที่อยู่ บ้านดั้นเปา ต.ดั้นเปา อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด นางจันทร์ดี บุญเป็ง

11. ชื่อ นางวันดี ใจคำปัน อายุ 60 ปี
 ที่อยู่ บ้านดั้นเปา ต.ดั้นเปา อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่

12. ชื่อ นางบัวผัน คำเจริญ อายุ 73 ปี
 ที่อยู่ บ้านดั้นเปา ต.ดั้นเปา อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่

13. ชื่อ นางอาภรณ์ นวลจันทร์ทิบ อายุ 28 ปี
 ที่อยู่ บ้านต้นเปา ต.ต้นเปา อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่
 บุคคลที่เชี่ยวชาญ นางจันทร์เที่ยง ก้าวดวงตา
 นางจันทร์ดี บุญเป็ง

14. ชื่อ นางอรุณี คำปิ่น อายุ 22 ปี
 ที่อยู่ บ้านต้นเปา ต.ต้นเปา อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่

15. ชื่อ นางลำผั้น สิทธิคุณ อายุ 36 ปี
 ที่อยู่ บ้านต้นเปา ต.ต้นเปา อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่

16. ชื่อ นายกอง สังคศรี อายุ 75 ปี
 ที่อยู่ บ้านแพะ ต.ขุนโคตง อ.หางดง จ.เชียงใหม่
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด นายคำ สังคศรี

17. ชื่อ นายบุญศรี จิโนรส อายุ 70 ปี
 ที่อยู่ 68 ถนนวัวลาย ต.หายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด นายแก้ว จิโนรส
 ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอด นางชูลี พรหมบุญตา

18. ชื่อ นายวิช นักรักษ์ อายุ 47 ปี
 ที่อยู่ 13 ซอย 2 ถ.วัวลาย ต.หายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด นายสง ใจงาม
 ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอด นายนเรศ สมนา
 บุคคลที่เชี่ยวชาญ นายสุนทร ทองจันทร์

19. ชื่อ นายสุนทร ทองจันทร์ อายุ 38 ปี
 ที่อยู่ 28 ซอย 2 ถ.วัวลาย ต.หายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด พ่อคำป็น
 ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอด นายรัช นักร้อง
 บุคคลที่เชี่ยวชาญ นายนริศ ไชยวุฒิ
-
20. ชื่อ นายสมนึก อุดมวิเศษ อายุ 32 ปี
 ที่อยู่ 34/1 ถ.วัวลาย ต.หายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด นายสุรเดช สุวรรณสิทธิ์
 ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอด นายนเรศ สมนา
-
21. ชื่อ นางอนงค์ ทิพย์ดวงตา อายุ 43 ปี
 ที่อยู่ 117/21 ถ.เชียงใหม่-หางดง ต.ป่าแดด อ.เมือง จ.เชียงใหม่
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด นายสมบูรณ์ สุขเกษม
-
22. ชื่อ นางชูลี พรหมบุญตา อายุ 44 ปี
 ที่อยู่ 68 ถ.วัวลาย ต.หายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด พ่อบุญศรี จิโนรส
 ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอด นายเลิศชัย พรหมบุญตา
 บุคคลที่เชี่ยวชาญ พ่อบุญศรี จิโนรส
-
23. ชื่อ นายวินไทย สิวรร อายุ 43 ปี
 ที่อยู่ 14/2 ถ.วัวลาย ต.หายยา อ.เมือง จ.เชียงใหม่
 ผู้ที่ทำการถ่ายทอด พ่อคำป็น เมฆบั้งวัน
 บุคคลที่เชี่ยวชาญ นายสุนทร ทองจันทร์

6. กลุ่มอาชีพเล่นดนตรีและเพลงพื้นบ้าน

1. ชื่อ นายอินสม นันดา อายุ 45 ปี
ที่อยู่ เลขที่ 1 บ้านกาด ต.ขุนโคลง อ.หางดง จ.เชียงใหม่
ผู้ที่ทำการถ่ายทอด บิดา-มารดา
2. ชื่อ นางจันทร์สม สายธารา อายุ 66 ปี
ที่อยู่ ต.ริมใต้ อ.แม่วัง จ.เชียงใหม่
3. ชื่อ นายแดง คำบุญเรือง อายุ 52 ปี
ที่อยู่ ต.บ้านคู้ อ.เมือง จ.เชียงราย
ผู้ที่ทำการถ่ายทอด นายคำ บุญเรือง
บุคคลที่เกี่ยวข้อง นายอุ่น ทำสะอาด
4. ชื่อ นายทองแก้ว ทิพจักร อายุ 52 ปี
ที่อยู่ ต.บ้านคู้ อ.เมือง จ.เชียงราย
5. ชื่อ นายवलันต์ คุนยศยิ่ง อายุ 16 ปี
ที่อยู่ บ้านต้นเปา ต.ต้นเปา อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่
ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอด นายณัฐวัฒน์
บุคคลที่เกี่ยวข้อง นายสุบรรณ บุญยศยิ่ง
นายวรเชษฐ์ โพธิ์
นายประเสริฐ โพธิ์

7) ผู้ทำเขียนพิธีแบบโบราณ

- ชื่อ 1. นายสมบูรณ์ ออประคิษฐ์ อายุ 58 ปี
2. นางชนาภา สุวรรณ
- ที่อยู่ 18 ถนนโชตนา 22 (20) ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่
- ผู้ทำการถ่ายทอด / ผู้เชี่ยวชาญ
อาจารย์ชาญชัย เรืองตะกุด (ลำปาง)

ภาคผนวก 2

ประเภทและความหมายของเทียนพิธีแบบโบราณ

เทียนบารมีอธิฐานหลวง

1. เทียนขอนขอค

เป็นเทียนโดยใช้บทอาคมขององค์พ่อปู่ฤาษีสุพรหมะ ณ วัดม่อนพญาแช่แห่งเขลางค์มีประสิทธิภาพทาง กัน แก่ ล้าง อาถรรพ์ อุบาทว์ ชาติร้าย เป็นเทียนเปิดเทียนเบิกเป็นเทียนสะเดาะเคราะห์ และสืบชะตา กันการกระทำย่ำยีด้านศาสตร์ไสยดำ

2. เทียนพระสยามเทวาริราช

เป็นเทียนสำหรับจุดกราบไหว้เทิดทูนสักการะบูชา ขอขมากรรม ขอพรต่อองค์พระสยามเทวาริราช เสมือนเป็นเทียน ที่กล่าวลอยเพราะเราไม่มีญาณพอที่จะขอชมพระบารมี รูปร่างของพระองค์ได้จริงใจว่า เป็นพระมหากษัตริย์คุณแล้ว ที่ลูกได้มีชีวิตและมีลมหายใจอยู่บนผืนแผ่นดินสยามซึ่งเป็นมาตุภูมิที่เกิดของลูกได้อาศัยร่มไม้ชายคา ทำมาหากินดำรงชีพอยู่

3. เทียนไฟม้างกลับ หรือกาสะท้อนย้อนกลับ

เป็นเทียน กัน แก่ กำจัดศัตรู หรือผู้ไม่หวังดี อิจฉาริษยา ใส่ร้ายป้ายสี คิดทำลายล้าง มีคำเปรียบเทียบกับว่า วัวของใคร ควายของใคร มาจากนอกไหน ก็จงกลับไปคอกนั้น

4. เทียนพิเศษ คือเทียนครอบจักรวาล

เป็นเทียนที่มีประสิทธิภาพครอบจักรวาล เพิ่มเสน่ห์ เมตตามหานิยม โชคลาภ คำขาสสร้างบารมีให้ตนเอง การดำรงชีวิตให้ราบรื่น ส่งเสริม ยศฐาบรรดาศักดิ์ ตลอดจน อสังหาริมทรัพย์ สังหาริมทรัพย์และธนสารสมบัติ

5. เทียนดำรงมหาพิชัยสงคราม

มีพลัง ประสิทธิภาพฤทธิ์เดช กำราบ กำจัด บำบัด ศัตรูหมู่มาร หรือฝ่ายตรงข้ามคดีโรกาสล ไม่ว่าจะเป็นโจทก์ ปรือจำเลย กอบกู้ฐานะที่เคยตกอับไม่ว่ามากหรือน้อย ให้งอกเงย มั่นฉันธ ฐาตุภายในกาย อันมีดิน น้ำ ลม ไฟ และอากาศธาตุ ถ้าธาตุใดเสื่อม หย่อนยาน ไม่เสมอภาคกันจะช่วยปรุงแต่ง ให้สมดุลเป็นเทียนที่อัญเชิญขวัญที่กระเจิงไม่ว่าจะเป็นขวัญใดให้กลับมาครบสมบูรณ์ ช้องโหว่ หลงลืม ประมาท ผิดพลาด พลังแผลล ไม่ว่าประการใด ๆ จะช่วย ตักเตือน ชี้เสริมเติมแต่งให้เต็ม เพิ่มพลัง สมภาสิ สติปัญญา สะเดาะเคราะห์ สืบชะตา บางครั้งถ้าปฏิบัติเคร่งครัดพอดี ๆ จะมีจิตความสามารถ ซึ่ง และเข้าใจในรูปและนาม ได้ง่ายขึ้น ให้ภาวนาเสมอว่า

6. เขียนมา

เป็นเขียนที่ใช้จุดสำหรับกราบไหว้เทิดทูน ลักการบูชา ขอมมากรรมผู้มีพระคุณ
ญาติ พี่น้อง วงศ์ษา พี่ ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย และบรรพบุรุษ บุพการี ผู้มีพระคุณ

7. เขียนพระเจ้าอุ้มแม่ข้ามน้ำ

เป็นเขียนน้อมสนองตอบบุพการีด้วยความกตัญญู หรือทำให้เราระลึกถึง

8. เขียนพระมาลัยโปรดสัตว์โลก

เป็นเขียนอานุภาพ เขียนเมตตาแผ่บารมีกุศลให้สรรพสัตว์ทั้งหลายและผู้คน
ประหนึ่งถ้าเราจุดแล้ว ไปสร้างบารมีให้กับจิตวิญญาณทั้งหลายและผู้คน เราก็จะได้บารมีด้วยและ
เป็นเขียนสะเดาะเคราะห์ไปในตัว พร้อมทั้งสืบทอดด้วย (เจ้ากรรมนายเวรด้วยก็ได้)

9. เขียนบารมีหลวงภาคมนุษย์

ถ้าเราไม่ลงชื่อใครได้ยันต์เขียน ใส่แต่ชื่อเราในตารางเลข ๆ นั้นเป็นเขียนสะเดาะ
เคราะห์สืบทอดต่ออายุ รวมความแล้วเป็นเขียนเพิ่มพูนทวีคูณบารมีให้แก่ตัวเรา แต่ถ้าเป็นถ้อย
ร้อยความ เรียกว่ามีศัตรู เราอยากให้ศัตรูเป็นมิตร เอาชื่อเขาเหล่านั้นเขียนใส่ได้ยันต์เขียน แม้
กระทั่งการทำมาหากิน ผู้หนึ่งผู้ใด อิจฉาหรือขัดผลประโยชน์ในการดำรงชีวิต เราก็ใช้เขียนเล่ม
นี้ได้

10. เขียนหมากแดงกลายเป็นหัวพะ

เมื่อจุดบูชาแล้ว อาจจะทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งเปลี่ยนไปในทางที่ดี และเป็นเขียน
สะเดาะเคราะห์ด้วย บูชารับโชค

11. เขียนหนูกินน้ำมันแมว

เขียนนี้เฉพาะเจาะจง จะทำให้ใครเมตตาไม่ว่าจะเป็นธุรกิจ หรือต้องพึ่งพาอาศัยเขา

12. เขียนฉิมพลีโขงแก้ว

โขงคือ ประตู หรือซุ้มประตูที่สร้างด้วยแก้วเนรมิต หรือประดิษฐ์ขึ้นมาอย่างวิจิตร
บรรจง เป็นเขียนแสวงหาโชค หาความสงบ สร้างมงคลให้ตนเอง

13. เขียนมหาฉิมพลีโขงแก้ว

เป็นเขียนที่ทำกิจการใหญ่ ๆ คำขาย เสี่ยงโชค เจ้ามือแชร์ และฐานเดิมเป็นเขียน
ที่มีบารมี เช่นเดียวกับเขียนฉิมพลีโขงแก้ว

14. เขียนเศรษฐีรู้

เป็นความหมายที่พูดกว้าง ๆ ว่า จากไม่มีอะไรเลยกระทั่งอยู่เป็นสุขสมบูรณ์

15. เขียนเศรษฐีทั้ง 5

อยู่ในพุทธประวัติ มีอยู่ 5 คน ร่ำรวยตลอดมา

16. เขียนขอบเขตของหลวงปู่ญาฬีพรหมมะ

วัดม่อนพระยาแช่แห่งเขลางค์นคร เป็นเทียนแก้วบาทว์ กาลกิณี ขีดจา (ทำไม่ดี) ถอดถอนเสีย ความหมายของคำว่าขอบเขตนี้ ขอนทั้งท่อนจะขอให้เป็นปมอย่างเครือเข้าได้ อย่างไร เว้นแต่ว่า คนโบราณนั้นถ้าเขาจะสร้างเมือง เขาจะปลูกต้นไม้ชนิดที่พยายามเอาลำต้นขอให้เป็นปมมาตั้งแต่เล็ก ๆ อาจจะขอไว้เป็นปมห่าง ๆ กัน พอใหญ่ขึ้นก็เป็นปมแน่น อาจจะเป็น 2 ปม 3 ปมก็ได้ นั่นแหละเขาเรียกว่า พยนต์ เขาสะกดหรือลงอาถรรพ์ไว้ เพื่อคุ้มครองบ้านเมืองเขาเหมือนหลัก ฆะเตสิก ซึ่งวัดหนึ่งวัดใดที่เขาสร้างขึ้นมาก เขาต้องลงหลักฆะเตสิกไว้ เพื่อป้องกันเขตอภัยทานนั้น ๆ เขากลัวพวกมารไปรังควาญ แต่ถ้าเรามีอาคมบพนั้นความสามารถ คลายปมของขอนได้ หรือต้นไม้ที่ปลูกเป็นปมได้ (เขามีตัวผูกตัวแก้) แต่วิธีให้เขามีขึ้นตอน ถ้าใช้ไม่ถูกต้องจะวิบัติ

17. เขียนมหาสมันเจียงตุง

ส่วนมากเป็นเทียนครอบจักรวาล มีการขึ้นชั้นรัศมีของเขาโดยเฉพาะ

18. เขียนบารมีหลวงภาคสวรรค์ เขียนหัวใจเสรมฐิ

เป็นเทียนเทพ หรือเทียนภาคสวรรค์ รวมเทียนเกี่ยวกับโชคโลกเสรมฐิไว้ในเล่มเดียวกัน แต่ผู้ที่จุดเทียนภาคมนุษย์ก่อน เพราะภาคมนุษย์เป็นเทียนฐาน วางฐานเสียก่อนถึงจะจุดภาคสวรรค์ได้

19. เขียนหัวใจองค์พระชินบัญชร

เฉพาะบทคาถาชินบัญชร สรรพสิทธิ์อย่างไรรันไปรดพิจารณาเอาเอง

20. เขียนพระอรหันต์ 8 ทิศ

ขอบอกเพียงรวม ๆ เพราะขั้นตอนยาวหลายขั้นตอน พระอรหันต์ 8 ทิศ